

GEODEZIJA V SLOVENIJI V OBDOBJU 1945–2000 (7. DEL)

(NADALJEVANJE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE GEODETSKEGA VESTNIKA)

Milan Naprudnik

7 OBDOBJE SPREMEMB 1991–2000

7.1 Iskanja – pričakovanja – razčiščevanja (1991–1993)

Leto **1991** je bilo – po plebiscitu v decembru 1990 – nov mejnik v zgodovini slovenskega naroda. Dne 25. junija je Skupščina (še) SR Slovenije razglasila neodvisnost od SFR Jugoslavije in 23. decembra sprejela prvo USTAVO REPUBLIKE SLOVENIJE. Te odločitve so terjale spremembe na vseh področjih, pomembnih za delovanje državne skupnosti, tudi za področje geodezije. Sedaj je šlo zares. Treba je bilo pripraviti predloge za spremembe obstoječih zakonov, pristojnosti upravne dejavnosti, programiranja geodetskih del in drugih »koordinat«, ki so izhajale iz družbeno-gospodarske ureditve prejšnje države. Žal te spremembe niso potekale tako manifestativno kot na politični ravni, geodeti se še nismo zmogli uvesti za mizo in pripraviti skupna stališča, navkljub klicu urednice Geodetskega vestnika Božene Lipej – ob pripravah za novo geodetsko zakonodajo – da je treba »vzpostaviti geodetsko integriteto in suverenost« (GV 35, 1991/1, uvodnik). Razhajanja iz prejšnjih let so se poglobila v trikotniku: uprava – delovne organizacije – Zveza geodetov Slovenije.

Po vrsti:

- spomnimo se, da je leto nazaj Republiška geodetska uprava (v nadaljevanju RGU) dobila nezaupnico na svoja gradiva za pripravo nove geodetske zakonodaje;
- spomnimo se, da je Zveza geodetov Slovenije (v nadaljevanju ZGS) maja 1990 izvedla predhodno širšo razpravo (Brdo pri Kranju) z namenom, da se pridobijo usmeritve za nadaljnji razvoj geodetske dejavnosti;
- in spomnimo se, da je RGU našla salomonsko rešitev in imenovala delovno skupino RGU, sestavljeno iz predstavnikov ZGS, fakultete, geodetskih in negeodetskih organizacij in občinskih geodetskih uprav. Po izjavi direktorja RGU je skupina dobila samostojno nalogo, da brez vpliva RGU pripravi ustrezen koncept zakona in rešitve. Med delom te »nevtralne« skupine se je izkazal tovrstni mandat vprašljiv, a o tem pozneje.

Po vseh teh pristopih se je direktor RGU Božo Demšar odločil, da v GV štev. 1/1991 objavi svoja stališča do zapletov in obrazloži spremembe, ki jih je RGU pripravila v predlogu Zakona o

dejavnosti geodetske službe. Po uvodni intonaciji o preživelosti predpisov iz leta 1974 v sistemu samoupravljanja je kritično ocenil »brezbrižnost« geodetskih krogov, nato pa obrazložil bistvo sprememb, ki zadevajo predvsem:

- prenos pristojnosti v republiko (iz dotedanjih deljenih pristojnosti med republiko in občinami), vključno s financiranjem novih evidenc in vzdrževanja obstoječih iz republiškega proračuna;
- uvedbo privatne prakse na področju storitev (temu so nasprotovale geodetske izvajalske organizacije pa tudi občinske geodetske uprave, ki so tovrstna dela izvajale);
- oddajanje del prek razpisov (ogroženega se je počutil predvsem Geodetski zavod Slovenije);
- plačilo nadomestila za uporabo geodetskih podatkov (tukaj smo bili geodeti vendarle enotni).

Nadaljevanka je sledila.

Vmesno poročilo o delu »nevtalne« skupine RGU – ali točneje pri RGU – je podal njen predsednik Gojmir Mlakar. Zapisal je, da je delovna skupina prevzela izhodišča za pripravo Zakona o geodetski dejavnosti iz gradiv posveta ZGS (Brdo, maja 1990) in 23. geodetskega dne (Ljubljana, oktobra 1990), ki jih je strnil v naslednje usmeritve:

- vzpostavitev prostorskega informacijskega sistema, ki vključuje podatke obstoječih evidenc, katastrov, kart in načrtov;
- zagotavljanje informacij o prostoru za potrebe upravljanja s prostorom, vrednotenja nepremičnin, prostorskega in urbanističnega planiranja, ekoloških sanacij ter za urejanje pravnih in finančnih razmerij z nepremičninami;
- organizacijo geodetske službe, načela financiranja, posodobitev tehnologije in kadrovske politiko.

Na teh izhodiščih je delovna skupina pripravila spremembe oziroma dopolnitve predloga RGU glede Zakona o dejavnosti geodetske službe.

Na pomoč je priskoči stari, dobri zemljiški kataster, ki je poenotil geodetske kroge pri iskanju odgovora na prenovo v spremenjenih družbeno-gospodarskih razmerah. Zveza geodetov Slovenije – ZGS mu je posvetila svoj 24. geodetski dan (Bovec, 1991). Tolikšnega odziva že dolgo ni bilo. V številnih referatih so »združeni geodeti« predstavili svoja stališča, od konceptualnih do tehničnih, predsedstvo ZGS pa je na teh osnovah oblikovalo smernice za prenovo. Med najpomembnejšimi so bile:

- treba je izdelati nov zemljiški kataster, s pomembnim opozorilom, da digitalizacija obstoječih načrtov grafične izmere ne more biti zamenjava za nov kataster. (*Komentar N.: Republiška geodetska uprava teh smernic ni upoštevala. Ni znala, zmogla? Novonastale izvajalske organizacije so izkoristile tržišče, digitalizirale nevzdrževane načrte in še v novembru 2003 so na Sedlarjevih srečanjih urbanisti in prostorski planerji izrekli odprto kritiko takratni komercializaciji geodetskih podatkov in zavajanje z neuporabnimi geodetskimi osnovami*);
- pri snovanju novega sistema je treba poleg lastniške in davčne funkcije v enaki meri upoštevati potrebe gospodarjenja z zemljišči, kar narekuje zamenjavo katastrske klasifikacije s sistemom vrednotenja proizvodne sposobnosti zemljišč;

- treba je pristopiti k povezovanju zemljiškega katastra, zemljiške knjige in katastra stavb, kar tvori jedro zemljiškega informacijskega sistema - LIS (Land Information System). Nekako nostalgčno je ob teh napovedih izzvenela bilanca zemljiškega katastra s podatki o površinah katastrskih kultur, katastrskega dohodka in strukture rabe zemljišč, ki je 31. 12. 1990 izkazovala 34 % obdelovalnih kmetijskih zemljišč, 11 % neobdelovalnih, 48 % gozdnih in 7 % zemljišč ostale rabe - pozidana območja (marec 1991).

V tem letu so olajšanja prinesli tudi raziskovalni dosežki pri uporabnosti informacijskih sistemov in geodetski osnov v arheologiji (Z. Stančič - GIS v arheologiji), v morfologiji (D. Perko, Geografski inštitut ZRC SAZU - uporaba digitalnega modela reliefa za določanje morfoloških enot) in o uporabnosti DMR, EHIŠ in REG. PREBIVALSTVA (M. Gabrovec, Geografski inštitut ZRC SAZU - pri preučevanju vpliva reliefnih značilnosti na gostoto prebivalstva).

V domači hiši pa smo bili priča rojstvu Global Positioning System (GPS). Katedra za geodezijo pri FAGG je kupila dva sprejemnika in opravila prve GPS-meritve (mikromreža za spremljanje tektonskih premikov na širšem območju Ljubljane). Sledil je preizkus uporabnosti GPS na navezovalnih mrežah v Gauss-Kruegerjevem sistemu, z ugotovitvijo, da je še boljše položajno in višinsko natančnost mrež možno doseči z 20-minutnimi GPS-opazovanji, kar zahteva vzpostavitev sistema LIS in GIS. Katedra je še predložila, da naj bi se prek GPS-a najprej sanirala mreža trigonometričnih točk, v drugi fazi pa vzpostavilo omrežje navezovalnih in kontrolnih točk. Naključje ali ne: hkrati je Joc Triglav v Geodetskem vestniku objavil sestavek o odgovornosti zaradi omalovaževalnega odnosa do vzdrževanja mrež geodetski točk, ki ga je z vnaprejšnjim opravičilom naslovil »Trinajsto prase slovenske geodezije« (v *merilu 1 : 1 - opomba Naprudnik*).

K osveščanju o uporabnosti geodetskih osnov je v tem letu ponovno prispevala Božena Lipej z izdajo publikacije »ROTE IN EHIŠ - analiza in razvoj«, kjer je preuredila in tudi dopolnila svoje magistrsko delo na interdisciplinarnem podiplomskem študiju prostorskega in urbanističnega planiranja na FAGG, Ljubljana.

GEO V PRIMEŽU MINISTRSTVA (MINISTRA)

In kaj so prinesli zadnji meseci leta slovenske državnosti? Zveza geodetov Slovenije, ki je za predsednika vnovič izbrala Aleša Seliškarja, je izstopila iz Zveze geodetov Jugoslavije - ZGIGJ (oktobra 1991), v zadnji številki GV (35 - 1991/4) pa smo v uvodniku urednice Božene Lipej že lahko prebrali »vremensko« napoved za leto 1992, GEONEVIHTE: »ZGS prevzema dodatne naloge, nekaj strokovnih si je naložila s sklepi 24. geodetskega dneva na temo zemljiškega katastra, v politične razmere pa se je zveza vključila ob pripravah za imenovanje novega direktorja RGU« (str. 1). Napoved terja pojasnila. V letu 1991 je RGU postala enota v sestavi Ministrstva za varstvo okolja in urejanje prostora (MVOUP) in s tem izgubila del samostojnosti in pristojnosti. MVOUP pa je sistemiziral delovno mesto svetovalca IS RS za področje geodezije in na to mesto imenoval dr. Jureta Beseničarja. S tem se je vprašanje uradne pristojnosti preneslo na relacijo med direktorjem RGU in svetovalcem IS v okviru MVOUP. Znova se je potrdil izrek NIHIL NOVI SUB SOLE, to pot v obdobju vzpostavljanja nove ureditve tudi na oblastni ravni. V takšnih razmerah se odpre pot za uveljavljanje posameznikov s prevelikimi ambicijami - tudi na robu realnosti, med temi se najdejo tudi hazarderji.

V geodeziji se je odvrtil naslednji film:

- minister, ki ga je čas sprememb vrgel na površje, je stavil na svojega svetovalca IS;
- direktor RGU je ob ugotovitvi, da »v tej odvisnosti in podrejenosti položaja odgovoren posameznik ne more več zagotavljati normalnega dela in razvoja stroke« (B. Lipej, Uvodnik GV 4/91, str. 1), preprosto prekinil z direktorsko funkcijo in se je iz svoje pisarne preselil v sosednjo;
- prazen direktorski stol je začel v popoldanskem času zasedati svetovalec IS in deliti naloge zaposlenim na RGU.

Konec filma – tu ni kaj komentirati. Odprto ostaja vprašanje, kaj je oviralo direktorja RGU, da ZA OBRAMBO RGU IN CELE GEODETSKE STROKE o položaju ni seznanil Vlade RS, poslancev DZ in širše javnosti.

V takšnih razmerah se je »nekaj vodilnih strokovnjakov povežalo v okviru ZGS in pripravilo predloge za kadrovske spremembe v geodetskem upravnem vrhu« (Uvodnik GV, str. 1). Sledil je razplet:

- svetovalec IS, na katerega je stavil minister, se je umaknil in se usedel na stolček vodje »novoustanovljenega geo-informacijskega centra – MVOUP, medtem ko je na Zemljemerski ulici že deloval« geo-informacijski center RGU. (*Komentar N.: DVOTIRNOST NA DRUGEM TIRU!*);
- začasno mirujoči direktor RGU se je »začasno« vrnil v svoje prostore, a bil leto za tem na Vladi RS razrešen;
- urednica GV pa se mu je že v zadnji številki GV 91 »iskreno zahvalila za delo in prizadevanje, če bo do kadrovske zamenjave resnično prišlo« (Uvodnik, str. 2). (*Komentar N.: nekako na zalogo!*) Sledil je klic, da moramo geodetski stroki zaupati bolj kot politiki in za konec je urednica Božena Lipej v imenu Zveze geodetov Slovenije voščila vsem bralkam in bralcem srečno in uspešno 1992. Ob robu: morda se bo kdo čutil prizadetega, a po dobrih desetih letih je vendarle nastopil čas, da se soočimo z realnostjo, ki so jo oblikovale tako korenite spremembe v družbi in tudi značaji posameznikov. USPEŠNO – uspešnejše novo leto pa smo resnično potrebovali.

In dočakali smo ga. Leto **1992** se je začelo z pravimi koordinatami na strokovnem področju. Kar precej grehov se je nabralo s povečevanjem »raznih« LIS-ov, GIS-ov, PIS-ov pa še kakšnih -ov. Na eni strani ozka zaverovanost v nove »svetovne« sisteme, na drugi strani pa že omenjena nova tržna niša, ki so ji uporabniki – z ustrežno reklamo novih geodetskih hiš – enostavno nasedli; kot da bodo informacijski sistemi reševali zavožene posege v prostor ali pa načrtovane – od področij urbanizma, prometa, kmetijstva in drugih. Po vrsti:

- dosti si je upal (še aktualni direktor RGU Božo Demšar), da je poslal v eter oceno rezultatov projekta kompjuterizacije geodetskih evidenc. Resnično je presegel samega sebe, ko je objavil, da je »nepoznavanje vsebine, tehnologije izdelave in postopkov vzdrževanja evidenc VZROK PODREDITVI VSEBINE RAČUNALNIŠKIM PROGRAMOM IN IZBIRI GIS-ORODIJ« (pismo RGU z dne 15. september 1992). Pogum je bil v tem, da je projekt vodil svetovalec

ministra na MVOUP, Jure Beseničar, še pred kratkim »popoldanski« direktor RGU, in da je (POZOR) »pri izvedbi projekta s konkretnimi zahtevami sodeloval tudi sam gospod minister Miha Jazbinšek«. (*Komentar N.: to je bil sicer stil njegovega kratkega ministrovanja, se je pač na vse spoznal*). Direktor RGU je svoje trditve dokazoval na primeru projekta katastra zgradb, svoje odprto pismo pa je Demšar zaključil z ugotovitvami ocenjevalcev projekta, da »rezultati niso primerni za operativno uporabo, in s priporočilom za oblikovanje delovnih teles, ki bi dopolnila vsebinska izhodišča, kar naj bi bila šele osnova za pripravo normativnih aktov in priprave projekta za izvedbo oziroma uporabo« (pismo z dne 15. september 1992). Za zabelo pa je Demšar dodal, da se »upravna služba ne sme podrediti nedorečenim akcijam in tržno atraktivni vsiljivosti ponudb izvajalcev, ki se prvič srečujejo z geodetsko stroko in službo« in da je »naglica pri izvajanju nedokončanih projektov zaustavila izvajanje drugih upravnih nalog, vključno z vzdrževanjem geodetskih evidenc in bilanco, da ostajajo za leto 1992 finančna sredstva neuporabljena, kar povzroča odpušcanje geodetskih strokovnjakov, ki se zaposlujejo v drugih strokah«. To je letelo na novoustanovljene geodetske izvajalske organizacije. (*Komentar N.: kapo dol in spomnimo se še razhajanj med RGU in GZ SRS v 80. letih. NIHIL NOVI SUB SOLE! Vendar prepozno - kadrovski vlak je že odpeljal.*)

V teh okoliščinah je Medobčinsko geodetsko društvo Celje izvedlo strokovno posvetovanje pod pravnijim/slovnim ločilom GEODEZIJA? (25. geodetski dan, Rogaška Slatina, 23.-24. oktober 1992). Posvetovanje naj bi bilo prelomno, v iskanju geodetske resnice v spremenjenih družbenih razmerah. Na vprašaj (?) v naslovu smo poskušali dobiti odgovor na vseh GEODETSKIH dnevih od leta 1987 dalje, na katerih smo pod različnimi poimenovanji razpravljali o »renesansi« geodezije. Bomo to pot vendarle dobili pravi odgovor na vprašanje? Žal so le maloštevilni referati ponujali odgovore. Najodmevnejši so bili naslednji prispevki:

- Tomaža Banovca, z jasnim sporočilom o slovenski geodetski nepripravljenosti, da bi si med seboj delili delo. Prevlado GIS-ov je obeležil z besedami, da »nekaterim geodezija ni več geodezija, ampak en sam velik GIS, evforijo GIS-ov je treba preusmeriti, geokodirane baze podatkov, ki so predmet preprodaje in trženja, je treba določiti kot kooperacijske ter zanje določiti tudi pogoje uporabe«. Zaključil je z opozorilom, »da mora biti pri razvijanju GIS-ov osnovni kriterij večnamenska vsebina, ne pa programska in strojna oprema« (GV 36, št. 3/92). Strokovni prispevek je osredotočil na karte kot podlago digitalizaciji.

(*Naprudnik, komentar: že pred desetimi leti so komunikologi izvedli svoje mednarodno srečanje pod geslom: TECHNOLOGY IS THE ANSWER ... BUT WHAT WAS THE QUESTION?*)

Že v začetku leta 1992 pa je Zoran Stančič (danes državni sekretar v Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport) objavil kritično oceno na temo GIS-ov, ki so v zadnjih letih dodobra ogreli raziskovalce s področja informacijskih sistemov in predavatelje na FAGG. V Geodetskem vestniku je pod provokativnim naslovom «QUO VADIS GIS» ocenil, da se »v Sloveniji te nove tehnologije lotevamo na napačnem koncu, v ospredju so strojna oprema in programski GIS-paketi, kar hitro zastara, in šele nato sledijo podatkovne baze«. Prispevek je zaključil z ugotovitvijo, da »postaja v Sloveniji GIS promocijsko sredstvo tudi s smešnimi trditvami, da smo med vodilnimi na svetu«. (GV 36, št. 2 - 1992).

- Božene Lipej, ki je v referatu »Geodezija na razpotju« predstavila poglede na predvidene spremembe, ki se v razvitih državah Evrope in v ZDA že uresničujejo. Tam »se je geodezija uvrstila med sotvorce sodobnega družbenega razvoja, medtem ko je potekala v Sloveniji poceni razprodaja geodetskih podatkov«. (*Komentar N.: sledili smo pač splošni razprodaji družbenega bogastva.*) V prispevku je ponudila širok izbor aktivnosti, ki se jih »bomo morali lotiti takoj, sicer bomo o geodetski prihodnosti govorili le še z nostalgijo po preteklih mirnih in uspešnih obdobjih«. Med aktivnosti je posebej izpostavila prenovu v šolstvu »PROGRAMOV IN KADROV«, vlogo službe v občinah, vključevanje v mednarodne projekte, komercialno distribucijo geodetskih podatkov, opredelitev državnih in tržnih dejavnosti ter zaključila s pozivom, da »je treba podpirati posameznike v političnem, strankarskem in izvenstrankarskem življenju, s ciljem uveljavljanja stroke« (GV 36 - št. 3/92).
- Antona Prosen, ki je odprl novo poglavje »UREJANJE PODEŽELJA - nova naloga geodezije«, podal izhodišča za urejanje podeželja z agrarnimi operacijami - že uveljavljenimi v državah EU, ter podal tudi primer geodetskega prodora na Bavarskem. Opozoril je na E-izziv, ki ga »moramo uvrstiti v vzgojno-izobraževalni sistem, na raziskovalno področje in v prakso«, in se priključil k opozorilu za nujne spremembe z vprašanjem: »Kakšno stanje bomo digitalizirali, da bomo dobili uporabne osnove za načrtovanje?« (GV 36, 3 - 92).
- Bilo je še nekaj »mejnih prispevkov« na postavljeno vprašanje »Geo?« in na okrogli mizi »Vloga geodezije v samostojni Sloveniji«, drugi prispevki so bili presplošni oziroma preozki.

Ob rob posvetovanju sta se v zadnji številki Geodetskega vestnika 1992 oglasila Miroslav Črnivec s stališčem, da mora biti geodetska služba uvrščena med javne službe, operativa pa delovati po tržnih principih, in Darko Tanko, ki se je tudi zavzel za dosledno ločevanje upravnih in izvajalskih dejavnosti, z argumentom, da je točna in hitra informacija bogastvo družbe s tržno vrednostjo, ki zagotavlja pozicijo tistemu, ki jo poseduje in z njo upravlja, in zabelil, da »sodi mnenje, da lahko državni uradnik ceneje, bolje in hitreje zakoplje mejnik ... prej v 19. stoletje kot v 21. stoletje« (GV, l. 36 - 4/1992).

V letu 1992 bera na raziskovalnem področju ni bila obilna, lahko da je bil to tudi odsev neurejenih razmer v stroki. Osvežitev je bila raziskava Janeza Ovna s FAGG na temo »Fotogrametrija in kulturna dediščina«, s katero je »odprl vrata« uporabi fotogrametrije pri inventarizaciji kulturne dediščine v Sloveniji. Raziskava je obsegala postopke, instrumente in primere uspešno izvedenih projektov.

Zavod RS za statistiko (ZSS) pa se je »dvignil še višje«, objavil je raziskavo o »uporabi satelitsko pridobljenih podatkov za potrebe ocenjevanja rabe tal in agro-statistike«. Na primeru ocenjevalnega okoliša v občini Kranj so izdelali model prostorskega informacijskega sistema, ki je povezoval satelitsko skenirane podatke, pedološke podatke, ROTE in EHIŠ, DMR 100 ter popis prebivalstva iz leta 1991. Lahko bi pripisali, da se je s to raziskavo »amortiziralo« večletno sodelovanje med ZSS in RGU.

Za konec dogodkov v tem letu velja posebej poudariti prispevek (sedaj že bivšega) direktorja RGU Demšarja »UREDITEV DRŽAVNE MEJE Z REPUBLIKO HRVAŠKO« (GV, l. 36 - 4/92). (*Komentar N.: Nisem spremljal, kako se je RGU vključevala oziroma se vključuje v delo*

meddržavne komisije za ureditev mejnih vprašanj, vsekakor pa ta prispevek izpred desetih let zasluži registracijo prispevka geodetov pri urejanju za državo tako pomembnih odločitev). Božo Demšar je najprej obrazložil, da so bile meje Republike Slovenije z Italijo, Avstrijo in Madžarsko določene kot državne meje Jugoslavije, meja z Republiko Hrvaško pa je bila določena in tudi dokumentirana z zemljiško-katastrskimi načrti obeh republik ter z dokumentacijo o zamejčenju mej katastrskih občin. Podrobno je opisal zgodovino vseh izmer: iz obdobja 1818–1828, reambulacije v letih 1854–1964 in vzpostavitve zemljiške knjige in evidenc lastništva zemljišč kot podlage za odmero davkov v letu 1890. Meje katastrskih občin so bile v naravi označene z oštevilčenim mejniki, ki so bili uničeni v obeh svetovnih vojnah in tudi pozneje. Demšar je sestavek zaključil z navedbami, da je:

- RGU že leta 1970 zbrala primere, kjer je prihajalo do nesoglasij z obeh strani takratnih SR mej in o tem obvestila takratno vlado (IS SRS),
- v 80. letih prihajalo do nesporazumov med lastniki z obeh strani meje na reki Dragonji in RGU je tudi o tem obvestila IS SRS,
- končno o neurejenih mejnih vprašanjih v letu 1990 RGU obvestila že novo Vlado RS.

Leto 1992 se je izteklo s sprejemom RGU v Evropsko komisijo za kartografijo – CERCO (Ankara, 8.–11. september) kot opazovalke za eno leto (po dobrem letu je Slovenija dobila status članice). V zadnji številki GV – 36 pa je dr. Janez Lapajne objavil sestavek »Utrinki strokovnega pisanja«, v katerem nas je opozoril na zadrege pri objavah poročil, izsledkov raziskav in objav izvlečkov. Navedel je najbolj značilne in pogosto uporabljene primerke zavitega (in zvitega) ter puhlega strokovnega leporečja: Čisto drugače zveni, če na primer namesto: »očitno je, da bo treba še mnogo dela, preden bomo popolnoma razumeli pojav ...«, napišemo: »pojava ne razumem«. Nam pa še danes ostaja razmislek, da se je avtor odločil za objavo ob prebiranju Geodetskega vestnika.

Smo v letu **1993**, pričakovanem mirnem letu po vseh polemikah, razhajanjih in spremembah v geodetskih vrstah, vključno z novim vodstvom RGU (s 1. oktobrom 1992 je bil imenovan na položaj direktorja RGU Aleš Seliškar). Odgovornost je začela sprejemati nova generacija. Že dve sta se izmenjali v slabih 50 letih po II. svetovni vojni in vsaka se je morala spoprijeti v novih političnih in družbeno-ekonomskih okoliščinah, prva s trdo roko državnega socializma, druga z nerealnimi ambicijami družbenega samoupravljanja, tretjo je čakalo soočenje s tržnimi principi v novih gospodarskih razmerjih.

Vendar je bilo treba najprej počistiti še nekaj iz preteklosti. Bivši direktor RGU je v prvi številki GV (37 – 1993/1) še vedno pojasnjeval, kako je najprej ponudil odstop s položaja direktorja, ga po dogovoru z Zvezo geodetov Slovenije preklical in kako predstavniki ZGS-ja sklenjenega dogovora niso spoštovali. Božo Demšar je še pojasnil, da se je za pojasnila odločil, ker se predsednik ZGS ni odzval na njegovo zaprosilo, da bi na posvetovanju v Rogaški Slatini (25. geodetski dan) »resnico« javno pojasnili. Bivši direktor je polemiko z ZGS nadaljeval in v sestavku »Preobrazimo geodezijo« (GV 37 – 1993/2) zapisal, da so »predpisi bolj kot kdaj, poanta moralne doraslosti odločujočih in če se je Predsedstvo ZGS odločilo delovati politično, pomeni, da so interesi oblasti nad stroko« (str. 140). V nadaljevanju je kot enega od možnih scenarijev prihodnosti

geodezije razvil zamisel priključitve zemljiškega katastra zemljiški knjigi pri sodišču, kar »bi lahko bila celo rešitev zemljiškega katastra pred, upajmo, da to ni res, geoinformacijsko kompjuterizacijo« (str. 140).

V teh mesecih neprijetnih in tudi neproduktivnih oživljanj preteklih dogodkov je kot pravo zdravilo deloval sestavek Gregorja Filipiča »Prihaja čas geodetov«, ki ga je v Geodetskem vestniku objavil v dveh nadaljevanjih. Brez ovinkarjenja je opozoril, da se moramo otresti zgolj proizvodnje podatkov in da nas čaka korak v marketinško področje, kar pa terja več vlaganj v ustvarjalnost in inovativnost – najprej pa je na potezi fakulteta. Postali naj bi dobri prodajalci informacij, zato bo treba osvojiti pravila igre tržnosti, hkrati pa se naučiti lobiranja (uporabljal je izraz »lobijevanja«), ki mora seči med nosilce političnega odločanja. V nadaljevanju (GV 37 – 1993/2) je razgrnil cilje in modele, ki naj bi geodezijo pripeljali v nove čase – vsekakor pomembna osvežitev v času, ko se še nismo otresli medsebojnih razhajanj.

Na strokovnem področju sta prevladovali temi digitalizacije (M. Debelak, Z. Fras, D. Radovan) in kartografije (T. Gvozdanovič, M. Fras, M. Podobnikar, A. Šuntar), posebej pa velja izpostaviti raziskavo »Taktilne karte – karte za slepe« (R. Rener) in pa predlog B. Lipej za »Vzpostavitev topografskih podatkovnih baz v Sloveniji«, s podsistemi: relief, pokrovnost tal, hidrografija, infrastruktura, zgradbe, prostorske enote in zemljepisna imena.

Na vzgojnem področju smo v tem letu dobili predlog FAGG Oddelka za gradbeništvo in geodezijo za spremembo učnega načrta. Prve ocene so se glasile, da ima računalništvo še vedno preveliko težo, zapostavljeno je bilo področje urejanja podeželja in tudi varstva okolja.

Lažje je šlo v mednarodnih zadevah. Božena Lipej je kot urednica GV v št. 37 – 93/2 sprejem Slovenije (Republiške geodetske uprave) v CERCO (Evropski komite za kartografijo) in med ustanoviteljice MEGRIN-a (Evropsko informacijsko omrežje) pospremila z podnaslovom: »Zgodovinska mejnika odpiranja slovenske uradne geodezije v evropski prostor«, z navedbo, da se je CERCO zgodil v Helsinkih v torek, 15. 06. 1993 ob 9.15 po lokalnem času, MEGRIN pa ob 16.15 tudi po lokalnem času. Sledil je še prvi geodetski obisk tuje delegacije v samostojni Sloveniji. Prišel je kdo drug, kot naš »stari« prijatelj Friedrich Hrbek, predsednik avstrijske »geodetske uprave« BEV, ki je obiskal občinsko geodetsko upravo v Murski Soboti in RGU v Ljubljani.

Za družabno kroniko pa je v letu 1993 poskrbel Gojmir Mlakar z objavo sestavka »Geodeti v spominih znanih planincev in planinskih pisateljev« (GV 37 – 93/2). Predstavil je Frana Kocbeka, borca za slovenstvo Savinjskih Alp, sicer znanega delavca v planinskih krogih in pisatelja, ter Johanesa Frischaufa, po rodu Nemca, a velikega ljubitelja slovenskih gora, ki je objavil tudi pomembna dela s področja zemljemerstva. Med njegovimi deli, povezanimi z geodetsko stroko, je trasiranje cestnih povezav z Zgornjesavinjsko dolino, potegoval se je za izgradnjo ceste iz Ljubnega v Logarsko dolino, iz Luč skozi Podvolovljek in čez Raka ter v Železno Kaplo čez Pavličev vrh. Pravi užitek nudijo opisi, kako so leta 1823 postavili prvo piramido za »trikotičje« (triangulacijo) na vrhu Grintavca, kako so istega leta izmerili višino Ojstrice – 2347,4 m, pri reambulaciji leta 1869 pa zvišali na 2348,4 m in kako je Savinjska podružnica Slovenskega planinskega društva od Vojaškega zemljepisnega inštituta na Dunaju dobila zastonj 30 specialk, kot nagrado za pomoč pri postavitvi piramide na Velikem vrhu (Savinjske Alpe).

Pustimo lepa doživetja na terenskih meritvah in obudimo zamisel, ki nam jo je zapustil naš preminuli kolega Gojmir Mlakar. Z opisovanjem povezanosti geodetske stroke s planinstvom je želel oživeti tudi pobude iz leta 1988 o GEODETSKI PLANINSKI POTI, ki bi potekala prek vseh vrhov, na katerih so triangulacijske točke I. reda, in bi jo posvetili kolegom, ki so opravljali pionirska zemljemerska dela na slovenskem ozemlju. VREDNO PREMISLEKA! Razvadili smo se. V zadnjih 20 letih smo se v organizaciji ZGS ali območnih društev povzpeli na marsikateri vrh v sosednjih državah, na Balkanu, v Karpatih, otokih Sredozemlja pa tudi v Aziji in otokih Atlantika. Na domačih tleh se srečujemo na Krimu, medtem pa so druge stroke razvevale svoje geološke, gozdarske, naravovarstvene, biološke in druge poti. Dovolj izzivov, da zavijamo rokave – ni nujno, da se podamo na točke I. reda, za začetek bi lahko povezali KRIM in GEOS, ali pa rojstne kraje geodetskih kulturnikov in znanstvenikov, od Valvazorja, Mraka, Vege, Zoisa, Kozlerja in drugih.

Za še kako potrebno sprostitev – po vseh zapletih v zadnjih treh letih – je poskrbel kolektiv Geodetske uprave Nova Gorica z objavo intervjuja z geodetsko risarko Olgo Kolenc, likovno ustvarjalko (Primorske novice, št. 102 z dne 30. 12. 1993). Na knjižnem polju nas rešuje Peter Svetik (morda še kdo in brez zamere, če sem ga prezrl), kar se tiče glasbe pa predvsem jodlamo po hribih – izjema je Srečko Pirnat. Zato smo lahko še posebej veseli naše likovne ustvarjalke, ki nam je v preteklih letih pričarala številne motive krajine in tihožitja in poskrbela tudi za koledar GU-NG 1994 z motivi metuljev. Izpopolnjevala se je pod mentorskim vodstvom akademskega slikarja Klavdija Tutte, ki je ob razstavi v Kanalu o Olgi dejal: »... Kolenčeva je ena redkih risark, ki se je z ustvarjalnim delom dokopala do čistega likovnega jezika ... in ki je ob razširjenem znanju likovnega jezika povečala osebno likovno občutljivost in občutek za pravo mero v dojemanju bistva vizualnih pojavov« (GV 38 -1994/1, str. 51). (*Pripis N.: Kakšna sprostitev v obdobju računalniških sistemov in sond na Marsu. Kaj ko bi našo Olgo izzvali, da nam pričara motiv za geodetski koledar 2005?*)

Dodatek N.: *V Geodetskem vestniku 46/2002 – 4 se je Olga Kolenc v prispevku »Rotring malce drugače« predstavila tudi osebno: »... zaposlena na OGU NG, Izpostava NG, kot geodetska pomočnica, po poklicu ekonomski tehnik, sem ena izmed zadnjih tehničnih in geodetskih risark, ki že 26. leto vsak delavnik v rokah zvesto vrtil rottring ...«, in nadaljuje, kako kljub veliki želji ni bilo pogojev za študij – v družini je bilo osem otrok, s petnajstim leti je šla od doma, lotevala se je vsega, kar je bila na dosegu, od natararice, kuharice, klekljarice, delavke v tovarni, varuške in še česa. Življenjska zgodba, spoštovanja vredna! O njeni umetniški poti, sodelovanju na razstavah, o nagradah z mednarodnih tekmovanj in njeni »drugi ljubezni, poeziji« pa PREBERIMO VSAK ZASE V GV na straneh 487–491.*

Smo ji lansko leto čestitali k njeni 50-letnici? Ni vse v koordinatah, merilih in GPS-ih, v uradnih listinah in listih.

7.2 Odpiranje novih usmeritev (1994–1995)

Vrnimo se v začetek leta **1994**, v »konkreten« prostor in kakovost prostorskih podatkov, o katerih se je razpisal naš Matjaž Ivačič z Zavoda RS za prostorsko planiranje, MOP. V članku, objavljenem

v GV 38 (1994) 1, je opisal zvezo med prostorskimi podatki, ki jih uporabljamo pri aplikacijah, česar pa se uporabniki ne zavedajo. Uporabnikom je znana kakovost klasičnih medijev – kart, prezrli pa so, ali pa jih izdelovalci digitalnih prostorskih podatkov niso opozorili, da je kakovost podatkov, pridobljenih iz kartografskega materiala, enostavno slabša, kot v izvornem materialu. Ne zadostna kakovost je vnesla razcep med proizvajalci in uporabniki, kar nam ni uspelo razčistiti tudi po desetih letih. Prava škoda, da na ta razkorak ni opozoril Radoš Šumrada, naš »ideolog« na področju informacijskih sistemov, ki je v letu 1994 objavil vrsto člankov na teme modelov in standardov podatkovnih baz. (Modeli razvoja PIS, Objektno orientirani model podatkovne baze GIS – LIS in Objektno usmerjeni standardi za podatkovne baze GIS – LIS). Potrebno opozorilo pa je zapisal neumorni Joc Triglav v GV 38, 1994/3 v sestavku »Izdelava digitalnih katastrskih načrtov« na GU Murska Sobota: »Znanje geodetov in obstoječe evidence o prostoru so kapital geodetske službe ..., do kompletne vzpostavitve digitalnih katastrskih načrtov bo preteklo še nekaj desetletij, uporabnikom moramo zato ponuditi tiste izdelke, ki smo jih sposobni kvalitetno izdelati v kratkem času« (str. 249). Sledila je še bogata bera na temo katastra zgradb (M. Glinšek, N. Gorkič, K. Koračin, M. Puhar), ki so se v svojih sestavkih opredelili od modela vzpostavitve do njegove vloge na upravnem področju.

To je bil sicer napredek na »ožjem« strokovnem področju, nismo pa še dobili celovitih odgovorov na vprašanje »KAM GEO V XXI. STOLETJU«, na vprašanja, ki smo si jih v zadnjih treh letih zastavljali in poizkušali poiskati pravi odgovor, tako v vrhu geodetske službe kot v okviru naše stanovske zveze ZGS. V tem času smo spoznali, da ne gre iskati nove vloge zgolj v kopičenju ISO-v (GIS, PIS, LIS), tudi ne v proizvodnji »suhih« geodetskih podatkov. Kdaj bomo dočakali nov besednjak na strokovnem, družbenem in organizacijskem področju: POLITIKA, ODLOČANJE, USTVARJALNOST, LOBIRANJE, TRG, MARKETING in v letu 1994 se je začelo odpirati.

Po vrsti:

- A. Prosen je razširil model Bavarske o nalogah geodezije v urejanju podeželja (že opisano) na »Sistem planiranja in urejanja prostora in naloge geodezije«. Po prikazu teorije planiranja prostora je razširil obstoječo ponudbo podatkov (karte, foto in aerofotoposnetki) na prikaze podatkov o naravnih vrednotah, zavarovanih in ogroženih območjih ter rabi prostora (GV-38, 1994/3).
- A. Rakar nas je v sestavku »Instrumenti zemljiške politike v pogojih tržnega gospodarstva in pluralizma lastnin« opozoril na neurejene razmere na področju zemljiške politike in urejanja prostora in nam ponudil tržno nišo v komasaciji stavbnih zemljišč, kot nepogrešljive osnove v stanovanjski politiki in pri izgradnji mest, s klicem, da »moramo svojo priložnost izkoristiti tukaj in zdaj, ne pa šele čez deset let, ko nam bo ostala le še vloga pogodbenih podizvajalcev,« in pesimistično zaključil, da »nam žal trenutna naravnost šole in razpoloženje v stroki ne vzbujata upanja v kakšen bistveno drugačen in bolj obetaven scenarij« (GV – 38, 1994/4, str. 272).
- M. Glinšek in J. Kos pa sta spregovorila in tudi zapisala o perspektivah geodetske dokumentacije v informacijskem sistemu varstva okolja, ki jo kar ponuja v letu 1993 sprejeti Zakon o varstvu

okolja, z določili, da sodi med nosilce vzpostavitve informacijskega sistema tudi geodetska stroka, kar je J. Fridl še razširila na pomen geodetske dokumentacije pri pripravi študij o ranljivosti okolja (GV - 38, 1994/4).

IN ODZIVI V ŠOLSTVU? Gregor Lobnik in Samo Jaklič z Oddelka za geodezijo FAGG sta objavila svoj pogled na preobrazbo v izobraževanju v članku »Šolanje na področju geodezije« (GV - 38, 1994/2). Po opisu zgodovine geodetskega šolanja ter razmer v tujini sta v merilu 1 : 1 zapisala, da so »potrebe po geodetskih strokovnjakih pri nas narekemale gospodarske in politične razmere. Pri tem je imela znanost manjši vpliv, vpis je bil v glavnem odraz trenutnih ugodnih razmer za stroko in se ponavadi ob zaključku študijske dobe ni več skladal z njimi« (str. 128). (*Komentar N.: ne vem, če je kdo pred njima tako enostavno in objektivno razčlenil razmere v našem šolstvu, in ne vem, če se zavedamo, da njuna resnica velja tudi za »bum geodezije« v novih gospodarskih razmerah po letu 1991*). Ob zaključku sta ponudila v razmislek temeljito preobrazbo v srednjem geodetskem šolstvu, v visokem pa potrebo po preusmeritvi študija s skrčenjem študija nekaterih klasičnih znanj in poglobljanjem študija informatike, vodenja, načrtovanja, managementa, zakonodaje in ekologije. Zelo pomembna je njuna zaključna misel, da moramo prek študijskega programa izobraziti strokovnjaka s širino »mislečega človeka« z osnovnim geodetskimi znanjem, ki bo sposoben v kratkem času osvojiti še specialna znanja, in predlog za uvedbo predmeta psihologija, ki bi prišel prav pri delu s strankami, ter managementa, ki bi pomagal geodetu tržiti njegovo znanje« (str. 128). (*Komentar N.: VNOVIČ JE TREBA PREBRATI!*)

Konec leta se je iztekel s slovesnostjo ob postavitvi spominskega obeležja koordinatnega izhodišča na Krimu, na koti 1.107 m, na kateri je bila leta 1820 postavljena izhodiščna triangulacijska točka za izmero Slovenije in sosednjih pokrajin takratne avstroogrške države. Bilo je slovesno in hkrati družabno. Po nagovoru igralca in pesnika Toneta Kuntnerja in pozdravnem nagovoru predsednika Ljubljanskega geodetskega društva Pavla Zupančiča so se zvrstili slavnostni govorniki: minister dr. Pavel Gantar, ljubljanski nadškof in slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar, v imenu župana Mesta Ljubljane je spregovoril Ciril Rotar, v imenu gostov iz Avstrije, Hrvaške in Italije pa »naš« Friedrich Hrbek. Med igranjem zasavskih rogistov pa je prispel tudi predsednik države Milan Kučan.

Podpis: = 45°55'42,69"; = 14°28'15,69". Resnična promocija!

No, Joc Triglav pa je v zadnji številki GV 1994 oznanil, da so geodeti dobro opravili svoje delo pri gradnji predora pod Rokavskim prelivom in da ob taki dosežkih še posebej ceni svojo stroko. Izrazil je prepričanje, da se je vsaj nekaj tega ponosa vsadilo med slovenske geodetke in geodete (GV-38, 1994/4, str. 333). In še podatki – na dolžini 50 km vrtnanja treh predorov (dva glavna in med njima servisni) so bili rezultati odstopanj naslednji: razlika v stacionaži: 75 mm, prečni odmik: 350 mm, višinska razlika: 60 mm. Zgodilo se je 3. decembra 1990, ko sta geodetski ekipi z obeh strani predora povezali geodetski mreži.

In zadnja novica tik ob koncu leta: Zveza geodetov Slovenije je bila sprejeta v svetovno geodetsko federacijo GIG (Federation Internationale des Geometres). Celotni postopek vključevanja se je lahko uradno začel šele leta 1992, po priznanju Republike Slovenije kot samostojne države. Po navezovanju stikov in več pogovorih se je z nominacijo izvoljenih članov komisij uspešno končal

dvoletni proces, sicer pa velja za formalni datum sprejema 15. februar 1993. Vmes so se izpolnjevali pristopni formularji in pošiljala gradiva. O tem in tudi o zapletih se je v GV-39/1995-1 razpisal Radoš Šumrada – naš »pogajalec«, ki je poročilo zaključil s še kako potrebnim opozorilom: »Ostaja seveda še najtežje delo, ki ga predstavlja ustrezno zastopanje stališč in pogledov slovenskih geodetov v FIG ter tudi tvorno delovanje članov FIG komisij v bodoče« (str. 53). (*Komentar N. morda bi se po desetih letih prileglo poročilo o uresničevanju tega opozorila*).

Naše geodetsko vključevanje v mednarodna združenja se je v letu **1995** uspešno nadaljevalo. Po vseh procedurah, ki so trajale od januarja 1992 dalje, je naši »geopogajalki« Boženi Lipej uspelo pripeljati Zvezo geodetov Slovenije v Mednarodno kartografsko združenje – ICA (International Cartographic Association). Ta zadnja formalna potrditev sprejema se je zgodila 3. septembra 1995 na generalni skupščini ICA, strokovno sodelovanje slovenskih geodetov pa je potekalo že od leta 1993, z delovanjem predstavnikov v komisijah za taktilno kartografijo in kakovost prostorskih podatkov, in se v letu 1995 nadaljevalo v delu komisij za kartografijo prebivalstva in teoretična vprašanja ter definicije v kartografiji.

Bilanci na mednarodnem povezovanju je treba dodati članstvo v IUGG (Svetovno združenje za geodezijo in geofiziko – v okviru Unesca), kjer od leta 1993 sodelujejo naši raziskovalci preko Slovenskega združenja za geodezijo in geofiziko. Združenje od leta 1995 zaseda na letnih skupščinah in tudi vsako leto objavlja raziskovalne dosežke s področja svojega delovanja – izdaja zbornik predavanj. S strani slovenskih geodetov sodelujejo raziskovalci s Fakultete za gradbeništvo in geodezijo – FGG, področje njihovih dejavnosti pa so predvsem osnovna geodetska omrežja, od novega državnega koordinatnega sistema Slovenije, astrogeodetskih in nivelmanskih mrež do omrežij postaj GPS. (Opomba: škoda, da smo o njihovih aktivnostih vse premalo obveščeni, Geodetski vestnik – notička!).

Celovit pregled mednarodnih aktivnosti GURS-a je bil objavljen v GV – 39, 1995 – 4 izpod peresa Božene Lipej. Vredno je ponoviti dosežke:

- GURS je postala enakopravna članica evropskih združenj CERCO (državna kartografija);
- GURS je postala tudi enakopravna članica MEGRIN, evropskega združenja državnih geodetskih ustanov za področje informacijskih omrežij, in je junija 1995 v Kranju in v Ljubljani že izvedla regionalni posvet z udeležbo predstavnikov iz Francije, Italije, Hrvaške ter Slovenije. Obravnavane so bile novonastajajoče evropske podatkovne baze administrativnih členitev v prostoru. Predstavitev slovenskega pristopa v Registru prostorskih enot in vodenje kataloga digitalnih podatkov geodetske službe so udeleženci ocenili kot napredne in izvirne rešitve;
- GURS je vzpostavila sodelovanje na področju zemljiškega katastra v okviru Ekonomske komisije za Evropo pri Združenih narodih – UN/ECE in tudi članstvo v Regionalni evropski skupini Združenih narodov za standardizacijo zemljepisnih imen (uh: uradno poimenovanje v angleščini ima sedemnajst (17) besed);
- pregled zajema še aktivnosti GURS-a v mednarodni kampanji merjenja natančnega položaja točk geodetske mreže, o dogovorih z avstrijsko Zvezno ustanovo za meroslovje in geodezijo – BEV, za področje gravimetrije in za povezavo višinskih sistemov pri vključevanju v evropski višinski sistem – UELN (zbogom reper na molu Sartorio v Trstu) in še druge aktivnosti,

vključno s pripravo predlogov sofinanciranja projektov Phare in izvedbe geodetskih del iz posojila Svetovne banke.

Bodi dovolj o tej res zavidljivi bilanci na mednarodnem povezovanju; v zraku je viselo vprašanje »KAJ PA NA DOMAČEM PARKETU?« Pretekla so dobra tri leta od lastne državnosti. Bližal se je mesec oktober in pričakovanja, da bo 28. geodetski dan (Otočec) končno postregel z odgovorom GEO – KAM! Poglejmo:

Čistega vina je natočil Albin Rakar, FGG, Inštitut za komunalno gospodarstvo, Ljubljana (GV 39, 1995/3). Že sam naslov »Kataster komunalnih naprav med mojstrsko miselnostjo in računalniško obsedenostjo« pove vse. Rakar opozarja, da za ta kataster niso bile nikoli uradno izkazane potrebe po njegovih podatkih, njegova vzpostavitev in vzdrževanje sta bila pogojena z razmerami v geodetski službi in stroki, kar se je izrazilo v neupoštevanju podatkov. Brez dlake na jeziku je zapisal:

- »Vzpostavitev katastra komunalnih naprav (KKN) je postala v prvi vrsti konjunktorno mašilo za geodetsko službo in stroko, ko je primanjkovalo dela in denarja in je za svoje brezposelne strokovnjake iskala trajno delo in vir zaslužka« (str. 216);
- V zadnjih petih letih pa je postalo to zelo priljubljeno in iskano področje, predvsem za geodetska podjetja, ki so morala amortizirati in odplačevati drago računalniško opremo« (str. 216);
- »Prvi Zakon o KKN je nastal iz razmerij, kjer so bili na eni strani incidentni primeri s smrtnimi posledicami pri rekonstrukcijah cest in ulic (ko so izvajalci zadevali na podzemne instalacije), na drugi strani pa strokovnjaki brez zaposlitve,« in nadaljuje: »Ta zakon so pisali geodeti, ki nosijo tudi pretežni del odgovornosti, da se ne ta, ne kasnejši, ki so jih tudi pisali oni, niso nikoli v celoti izvajali« (str. 216);
- »Zbirni kataster komunalnih naprav v obliki in vsebini ne zanima ne tistih, ki bi morali zanj prispevati podatke, torej komunalnih podjetij, in tudi ne onih, ki bi morali te podatke uporabljati, torej urbanistov in planerjev« (str. 217);
- Rakar nadaljuje: »Kako je proti koncu osemdesetih let geodetsko stroko in nato še geodetsko službo zajela prava gisomanija, da so ustanove, ki so poskušale GIS tržiti, dovolj zgodaj spoznale, da komunalna podjetja bolj zanima uporabniški sistem kot pa sam GIS, kar se je končalo z razpletom: v začetku osemdesetih let je bila pokopana ideja prvega (1968) in drugega (1974) zakona o KKN; leta 1987 je bila pokopana ideja o grafičnem prikazu komunalnih naprav, in ko je bil porabljen zadnji republiški dinar za izdelavo tega prikaza, je prenehalo tudi zanimanje geodetske službe in stroke« (str. 218).

Komentar (N): ali je sploh potreben? JE! Enostavno, ne da se oporekati besedam našega kolega Rakarja in priznati mu je treba smelost. In druga plat medalje: bil sem med pobudniki za sprejem prvega zakona o KKN in sem ga leta 1968, kot takratni direktor GU SRS, tudi predstavil in zagovarjal pred poslanci (delegati) takratne Skupščine SRS. Kaj lahko »izpovem«? V tistih kriznih 60. letih smo bili v iskanju iz brezposelnosti »prepričani« v inventarizacijo prostora, kamor je poleg kartografskih osnov sodila tudi registracija objektov in naprav, nad, na in pod zemljo. Vodilo nam je bila zakonska uvedba urejanja prostora v Sloveniji, za kar je bilo treba vzpostaviti celovit zbir podatkov iz socio-

ekonomskega in fizično-prostorskega področja. Za področje registracije komunalnih naprav smo imeli modele tovrstne ureditve iz Avstrije, Nemčije, v naših razmerah pa se nismo »trudili« z obveznostmi o uporabi KKN za namene zunaj urbanističnega in prostorskega planiranja. Seveda ostaja vprašanje odgovornosti – to prepuščam današnji generaciji, ki ji bo glede »gisomanije« in drugih »manij« sodila generacija iz današnjih študentskih vrst. Zgodovina se pač rada ponovi.

No, Rakar v zaključku prispevka konstruktivno opozarja na možnosti, ki jih nudijo podatki KKN za določanje vrednosti komunalnih fiksnih fondov, stvarne vrednosti stavbnih zemljišč in nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča, na kar je Inštitut za komunalno gospodarstvo v raziskovalnih in diplomskih nalogah ter v referatih in člankih opozarjal že v osemdesetih letih. Na koncu je kritičen do razmer, ko so lokalne skupnosti po zakonu o lokalni samoupravi (in zakonu o javnih gospodarskih službah) postale pristojne za vzpostavitev in vzdrževanje KKN, kar pa v praksi ni zaživelo, ter secira sklade stavbnih zemljišč, da »so pavšalni zneski bolj uporaben (ekonomsko ugodnejši) instrument kot podatki KKN« (str. 219); »da se je odprla zasebnim geodetom ugodnost, ker bodo ob vsakem posegu v prostor dobili naročilo za posnetek komunalnih vodov« (str. 219), in končuje: »Odleglo je uradni geodetski službi, čeprav bi podatki KKN nudili kvalitetne informacije in omogočali sprejemanje racionalnih odločitev, na drugi strani pa bi onemogočali državnim in lokalnim politikom ter podjetjem, da bi zlorabljali svojo moč in položaj« (str. 219). Še aktualno!

Provocirala (v pozitivnem smislu) je tudi kolegica Maruška Šubic - Kovač s prispevkom »Uradna evidenca zemljiških transakcij in cen zemljišč kot temelj tržno usmerjenega gospodarstva«. V članku prikazuje potrebe in možnosti, vključno z ukrepi za vzpostavitev, vzdrževanje in vodenje te evidence. Posebno pozornost je namenila vzgoji kadrov in opozorila na pomembno vlogo geodetskih strokovnjakov zaradi neposredne povezanosti te evidence z nekaterimi geodetskimi evidencami, s poudarkom, da bi »z razširitvijo znanja geodetskih strokovnjakov na področje gospodarjenja z zemljišči lahko geodeti sodelovali tudi pri analizi zbranih podatkov, kar bi bilo v skladu s trendi razvoja in vloge geodezije, izražene na Kongresu mednarodne zveze geodetov FIG«. Na koncu prispevka je pozvala GURS, da je še čas, da v novo zakonodajo s področja urejanja prostora in geodezije vgradimo tudi vse potrebne ukrepe, ki bi omogočali vzpostavitev, vzdrževanje in vodenje take evidence. Kritična pa je bila do osnutkov visokošolskega in univerzitetnega programa na Oddelku za geodezijo na FGG, ki »kažeta ravno nasprotno tendenco«. (GV – 39, 1995/3, str. 168).

Roman Renner je ponudil »Strokovne usmeritve geodezije v novi državi – kataster in kartografija«. Apeliral je na GURS, da naj nujno pristopi k izdelavi nacionalnega projekta modernizacije geodetskih evidenc – ponudil je tudi prioritete – sicer naj bi se geodezija »razparcelirala« in ne bo možno pripraviti novega Zakona o geodetski službi oziroma parcialnih zakonov po področjih. Ni bilo jasno, komu je veljal njegov klic, da se »moramo vprašati tudi o moralnem liku geodeta, saj morda prav od tu izhajajo problemi.« V merilu 1 : 1 pa je razčlenil odnos drugih vej – strok in uporabnikov do geodetskih podatkov, »ki z novimi tehnikami in računalniškimi orodji enostavno in največkrat tudi brez ustreznega strokovnega znanja pridejo do geodetskih podatkov, s tem pa prihaja do izgube avtonomnosti geodetske stroke in vloge geodeta v družbi«.

Zdelo se mu je, »da je stroka spregledala spremembo družbenega sistema in uvajanja tržne ekonomije, da smo zaradi premajhnega zaupanja lastnim strokovnjakom in nepremišljenega uvajanja novih GIS orodij pa tudi zaradi obvladanja novih procesov organiziranja in pogajanja na državni ravni obsojeni, da se naše evidence razparcelirajo med različne resorje« (GV - 39, 1995/3, str. 223, 227).

Komentar N.: ni kaj, dovolj povedanega v že ponovljenih klicih, treba je dodati še Prosenove pozive k urejanju podeželja in lahko bi rekli, da smo po petih letih vendarle dobili odgovor na vprašanje KAM? v novih razmerah. Med te moramo uvrstiti tudi usmeritve, ki zadevajo digitalizacijo (fotogrametrije, prostorskih podatkov, zemljiškega katastra, karte 1 : 25 000). Ostane le še vprašanje, v kakšnem času nam bo uspelo realizirati stališča in pobude z Otočca - 28. GEO, oktober 1995.

Vsekakor lahko k iztržku z Otočca prištejemo zelo neposredno oceno Radoša Šumrade in Mirana Ferlana (oba FGG) o »Viziji razvoja in vlogi geoinformacijskega centra na Ministrstvu za okolje in prostor«, objavljeno v GV - 39, 1995/4). Avtorja članka sta predstavila kronologijo razvoja, sedanjega stanja in planiranja prihodnje vloge Geoinformacijskega centra (GIC) na Ministrstvu za okolje in prostor (MOP). Podala sta stališča o možni vlogi in pomenu GIC na porajajočem se tržišču s prostorskimi podatki ter geodetskimi izdelki. Prvič smo lahko prebrali - kar je že precej časa krožilo po kuloarjih - da GIC na MOP-u, ustanovljen v navezi ministra Jazbinška in svetovalca Beseničarja, z namenom hraniti, zbirati in izdajati podatke v prostoru, svojega »poslanstva« ni izpolnil, in to pri vseh razpoložljivih finančnih sredstvih ter najmodernejšo računalniško in programsko opremo. Trditev sta utemeljila z več razlogi, od katerih sta postavila v ospredje, da »dirigirani ter monopolni Vladni urad ni upošteval pobud uporabnikov, da ni bila opravljena dosledna analiza trga ter da obstaja stvarna nevarnost podvajanja naporov in porajanja nepotrebne konkurence z GIC Geodetske uprave RS, ki že uspešno deluje« (str. 305). Med alternativnima možnostma - monopolno vladno borzo z vsemi prostorskimi podatki v RS ali GIC le v okviru nalog MOP-a ter morda le kot glavno vozlišče za povezavo med podobnimi strežniki za prostorske podatke - sta stavila na drugo navedeno možnost in jo z raziskovalno doslednostjo tudi utemeljila. Opredelila sta tudi projekt financiranja z vnaprejšnjim opozorilom, da »dosedanje izkušnje v zvezi z neopaznimi rezultati v letu 1994 končanega mednarodnega projekta GIC-a potrjujejo domneve o neodgovornosti najemanja tujih posojil, ki jih bodo morali vrsto let vračati davkoplačevalci«. Dodala sta še, da je »potrebna pri izbiri izvedencev iz tujine in svetovalcev previdnost, strokovna kompetenca ter tudi etična raven ter moralni ugled« (str. 306). (*Komentar N.: preteklo je deset let od ponujenega modela obeh avtorjev s FGG, medtem pa smo le dobili novi Zakon o urejanju prostora (2002), v javni razpravi je Strategija prostorskega razvoja RS (2003), kroži tudi zasnova za vzpostavitev Baze podatkov o prostoru (2004) pa še kaj. Morda bi nosilci teh nedorečenih zasnov prebrali citirani prispevek izpred desetih let).*

V tem »prebujajočem« se letu smo v novembru dobili tudi dve novi publikaciji GURS-a:

- »Državna geodezija« s pregledom digitalnih podatkov geodetske službe, ki so na voljo uporabnikom. Podrobneje so prikazane geodetske točke, zemljiški kataster, register prostorskih enot in digitalni model reliefa, z opisi, podatkovnimi bazami ter ilustracijami.

- »Državna kartografija« pa podrobneje obravnava temeljne topografske načrte v merilu 1 : 5 000 in 1 : 10 000, topografske karte v merilu 1 : 25 000 in 1 : 50 000, pregledne karte Slovenije v merilih 1 : 250 000, 1 : 400 000, 1 : 750 000 in 1 : 1 000 000 ter digitalne ortofoto načrte in karte; sledijo opisi in ilustracije.

Namen obeh publikacij je celovita seznanitev uporabnikov z osnovnimi značilnostmi podatkov in izdelkov geodetske službe v digitalni obliki. Publikaciji sta izšli v lični in kulturni opremi, kar gre pripisati predvsem neposrednemu izvajalcu – Geodetskemu informacijskemu centru GURS-a, seveda pa se na rumenozelenih naslovnica »dičita« le MOP in GURS. (*Komentar N.: predvsem pa je pomembno, da se izdaja obeh publikacij zgodi vsako leto*).

Bilanci tega leta je treba dodati še izvenstrokovne rezultate naših kolegic in kolegov. Gojmir Mlakar je razstavljal svoje fotografije (član Fotokina društva Celje): »Pejsaži in krajina v črno-beli tehniki«. Gojmir je svoja dela razstavljal doma in v svetu in zanje prejel številna priznanja – obiskovalca ni pustil ravnodušnega, izrabil je poznavanje tehnike in kompozicije.

Geodet Srečko Pirnat pa je z Oktetom bratov Pirnat ponesel sloves slovenske pesmi tudi po Evropi, v 40 letih obstoja beleži nad 500 samostojnih koncertov doma in v tujini in je med dobitniki mnogih priznanj na glasbenem področju.

Dovolimo si predrznost, da med »naše« uvrstimo tudi Jakoba Aljaža, župnika občine Dovje. V tem letu je preteklo okroglih 100 let, odkar je Aljaž na vrhu Triglava dal postaviti železen stolp (Aljažev stolp, avgusta 1895). Zanimivo je prebrati pravde, da je Aljaž baje pokončal vojaško triangulacijsko točko (Triangulierungspunkt I. Ordnung), kar so trdili nemški nasprotniki prebujanja slovenskega planinstva, in kako po vseh pravadah Aljažu ni bilo treba plačati 1000 fl kazni, kakor mu je zažugal nemški deželni geometer. Kako se je pa praval za parcelo na Kredarici, pa navedbe iz originala:

»S poštenimi Nemci (turisti) iz Berlina, Dunaja sem bil v zvezi in se dopisoval. Ti so nam prijazni in gredo v naše koče. Bližnji Nemci (in posebno ljubljanski nemčurji) so mi pa zelo nagajali, ker so bili v zvezi z uradi in mi šest tožb in pravad napravili, pa sem vselej zmagal. Nagajali so mi pri nakupu sveta v Vratih in na Kredarici. Potem so mi veliko pravdo napravili zavoljo sveta na Kredarici, ker so me tožili, da Triglavska hiša stoji deloma na svetu verskega zaklada in da kapela vsa stoji na tistem svetu. Bile so preiskave, zaslišanja, nazadnje komisija na Kredarici, geometer, gozdarji in uradniki, več kmetov, ki so po gorah križe za geometre postavljali. Vse to na nedeljo, menda zato, da bi jaz ne bil navzoč na Kredarici. Pa najel sem doma tujega duhovnika (novomašnika Barleta) in tudi sam šel na Kredarico, najel advokata (brezplačno dr. Tomiška), najel inženirja – merjevca (brezplačno inženirja Žužka), da sta na Kredarici kontrolirala – in glej čudo: pravica se je izkazala!

Jaz sem pravdo dobil v polnem obsegu, mera je pokazala meni v prid – in velike stroške je trpela finančna direkcija in drugi nasprotniki!«

(Jakob Aljaž, Dovška župnijska kronika 1889-1923).

V tem letu je »naše« geodetske vrste zapustil vodja Zveznega urada za mere in geodezijo (BEV) Avstrije dipl. ing. Friedrich Hrbek. Ob njegovi upokojitvi sta mu Aleš Seliškar in Božena Lipej v imenu GURS v GV napisala sestavek, v katerem sta se mu zahvalila za dolgoletno strokovno sodelovanje, pomoč in nasvete, ki jih je nesebično nudil slovenskim geodetom. Dragoceni so bili njegovi napotki pri modernizaciji zemljiškega katastra in pri vzpostavljanju kartografskih in topografskih podatkovnih baz, najbolj dragoceni pa sta bili njegova pomoč in podpora pri vstopanju slovenske geodezije v evropski prostor, pri vključevanju v CERCO in »pri dokazovanju Velikim, da smo tudi slovenski strokovnjaki sposobni razvijati in voditi samostojno ter moderno slovensko geodezijo« (GV – 39, 1995/2, str. 141).

7.3 Nikoli končana zgodba (1996-2000)

Smo v letu **1996**, še pet let nas ločuje od novega deset-, sto- in tisočletja. Ali bomo do teh časovnih mejnikov začeli uresničevati napovedi z Otočca (28. geodetski dan, 1995)? Krenilo je v pravi smeri. Za začetek je Bojan Stanonik (GURS) – danes predsednik ZGS – predstavil »**IZHODIŠČA ZA ORGANIZACIJO GURS**«. Z njemu lastno raziskovalno žilico je najprej ponudil teoretične elemente organiziranosti z izvirnim prispevkom »Rubikova kocka« (B. Stanonik, 1995), ki jo tvorijo naslednji osnovni elementi: strategija, struktura, kultura, znanje, informacije in proces – medsebojno tesno povezani ter soodvisni. Ocenil je, da je bil v obdobju snovanja institucionalnih sprememb (1994–95) v ospredju predvsem element struktur. Kot izhodišče za organizacijo GURS je opredelil naslednje vodilne principe:

- poslanstvo: vzpostavitev sistema prostorskih podatkov, s poudarkom na racionalni izvedbi resursov in na varstvu okolja;
- vizija: zagotoviti strankam kar največjo vrednost storitev in prepoznavnost v MOP ter v celotni državni upravi (podčrtal Naprudnik);
- strategija: do leta 2000 doseči vsaj povprečno raven držav EU na podlagi njihovih strokovnih standardov;
- cilji: v skladu s strateškimi odločitvami izdelati operativne plane in projekte po principih project managementa (GV – 40, 1996/1, str. 41).

Temo bodoče organiziranosti geodetske službe sta nadaljevala Tomaž Kocuvan in Franci Bačar (OGU – Novo mesto), in to na konkretni ravni. Objavila sta stališče o prenosu pristojnosti nekdanjih občinskih geodetskih upravnih organov na državo in prenosu določenih pristojnosti državnih organov na lokalne samoupravne skupnosti oz. druge izvajalce (GV – 40, 1996/03). Glede na kar zapletene oz. nedorečene spremembe ustavnih določb sta previdno predlagala, da bi bilo smiselno preveriti prenose za celo vrsto področij, vključno z aerosnemanjem in vzpostavitvijo novih evidenc, predvsem pa najprej potegniti ločnico med SLUŽBO in STROKO (str. 198). Opozorila sta, da nastali prazen prostor ne gre stihijsko prepuščati nosilcem, kot so FGG, zbornica, ZGS ali celo drugim zunaj stroke. Stanko Pristovnik (GURS) je kot recenzent izrazil stališče, da bi se določene naloge tehničnega značaja lahko prenesle v izvirno pristojnost občin, vendar ob pogoju, da bi vse občine izpolnjevale pogoje za izvajanje tovrstnih nalog. Menil je, da bi bila sprejemljivejša rešitev koncesija ali pa javno pooblastilo.

Pravo polemiko je sprožil sestavek »Geodetska služba v Ljubljani« (Franc Ules, Pavle Zupančič). Začela sta s kritiko o zastarelosti geodetskih evidenc in o zastajanju pri sprejemanju nove geodetske zakonodaje ter predložila svoje predloge »kako naprej« (GV - 40, 1996/4). Kot vodilo za opredelitev pristojnosti med državo in lokalno skupnostjo sta prevzela načela, opredeljena v Evropski listini o lokalni samoupravi. V podrobnejših opredelitvah sta se zavzela za »enakopravne odnose med državo in lokalno skupnostjo pri planiranju in izvajanju geodetskih del ...« (str. 311). Sledili so predlogi za zavarovanje geodetskih podatkov v spremembah Zakona o urejanju naselij in Zakona o graditvi objektov ter poziv GURS-u za čimprejšnjo pripravo novega Zakona o geodetski službi, ob obvezni vključitvi predstavnikov občin ter ZGS. (*Komentar N.: izzvenelo je malo nezaupljivo in tudi pokroviteljsko*). Recenzentka Katarina Horvat se je odzvala z mnenjem, da organiziranost službe v Ljubljani ni vplivala na neažurnost geodetskih evidenc, težave pač niso v delitvi pristojnosti, ampak v financiranju vzdrževanja. Še bolj kritično se je odzval Stanko Pristovnik, češ da je zavajajoče poudarjanje obeh avtorjev, da prevzemanje državnih funkcij od nekdanjih občinskih organov ni bilo pravilno opravljeno. Svoja pojasnjevanja je oprl na Ustavo RS, da prenos opravljenih nalog iz državne pristojnosti na mestne občine ne more veljati za področje zemljiškega katastra, ki je podlaga za urejanje lastninskih razmerij.

Vse pobude iz navedenih sestavkov in iz razprav na državni ter občinski ravni je strnila ZGS in v novembru 1996 izvedla 24. geodetski dan (Portorož) na temo »Geodezija med državo in lokalno skupnostjo«, z bogato bero referatov, uspelim razgovorom z župani. Drugi del je bil namenjen pregledu znanstvenega in strokovnega dela ter šolstvu.

Toliko o organiziranosti in o pristojnostih. Kaj pa vsebina delovanja? Skupni imenovalc je postala beseda NEPREMIČNINE. Po vrsti:

- v začetku leta je GURS izvedel strokovni posvet za širši krog izvajalcev in uporabnikov na temo »Nepremičnine - vrednotenje - lastništvo; primer Nizozemske;
- sledil je posvet za državne kroge s ciljem, da bi oblikovali izhodišča za skupno delo več državnih resorjev na področju nepremičnin in pripravili program nalog za obravnavo na Vladi RS;
- na isto temo in z enakim ciljem je Božena Lipej objavila sestavek o upravljanju z nepremičninami na evropski ravni, Bojana Leskovar pa sestavek o gospodarjenju in upravljanju z nepremičninami (oboje GV - 40, 1996/2);
- v isto smer si je prizadeval tudi Željko Zlobec in v GV - 40, 1996/1 objavil kar tri sestavke na temo zemljiškega katastra, s poudarkom na koriščenju podatkov pri vrednotenju zemljišč.

Na raziskovalnem področju je Aleš Breznikar (FGG) objavil pregled načinov uporabe laserske tehnike pri reševanju geodetskih nalog s konkretnimi primeri uporabe s področja inženirske geodezije. Skupina avtorjev iz ZRC-SAZU (K. Oštir - Sedej, T. Podobnikar, Z. Stančič) pa je objavila sestavek o uporabi radarskih satelitskih posnetkih v prostorskih znanostih kot vse bolj uveljavljen vir informacij o okolju, ki nudijo večjo prostorsko in spektralno ločljivost ob relativno nizki ceni. Dodajmo še, da je ob udeležbi visokih gostov na čelu s predsednikom države, predsednikom državnega sveta, predsednikom in podpredsednikom SAZU ter funkcionarji Državnega zbora, Vlade RS in strokovnjakov s področja Kartografije GURS slovesno predstavila izid prvih 11 listov nove državne topografske karte 1 : 25 000. Predstavitev je naletela na ugoden

odmev v sredstvih javnega obveščanja – časopisih in elektronskih medijih.

Izobraževanje, področje, s katerim bi morali začeti, pa je, iz različnih razlogov – tudi subjektivnih, vse prepočasi sledilo toku dogodkov v Evropi in pri nas. Ali bo svoj del prispeval »Tempus projekt za izboljšanje izobraževanja o okolju in infrastrukturi« Ministrstva za šolstvo in šport? Osnovni cilj projekta je preoblikovanje fakultetnih usmeritev in njihovih vsebin na področjih urbanističnega in regionalnega planiranja ter celotnega upravljanja z nepremičninami. Radoš Šumrada ga je pospremil s pričakovanim rezultatom »Ustreznejši in posodobljen študijski program geodetskega oddelka FGG«. V GV – 40, 1996/4 je podrobno predstavil cilje projekta in potek izvedbe in v začetku leta 1997 nadaljeval z objavo sestavka »Predlogi za izboljšanje izobraževanja na področju upravljanja z nepremičninami in planiranja prostora« (GV – 41, 1997/1). Njegove ugotovitve izhajajo iz ocene razvoja geodetske stroke in sprememb primerljivih fakultet iz držav EU, ki sodelujejo v projektu Tempus in so že pred leti kakovostno preoblikovale svoje študijske smeri z ZMANJŠANJEM OBSEGA osnovnih in tehničnih predmetov meroslovja in UVEDBO ekonomsko-poslovnih ter upravno-pravnih predmetov. Sledil je klic, da je treba na FGG modificirati študijski program, a ne z ukinitvijo obeh obstoječih študijskih smeri in uvedbo sodobnejše smeri, pač pa postopno s spreminjanjem razmerij ur po predmetih. (*Komentar N.: po toliko letih je treba pobudniku priznati, da je v takratnih razmerah v VI. nadstropju FGG ravnal zelo modro – preudarno*). Šumrada je na zaključku objavil tudi predlog dopolnitve in širitve obstoječega študijskega programa, a še nekaj let je žal moralo preteči, da smo (so) ga razumeli ter tudi sprejeli. K hitrejšim spremembam na pedagoškem področju so izzivala tudi »Poročila za slovenski geodetski učni načrt TEMPUS – Phare projekta«. Mednarodna skupina profesorjev je objavila svoj »memorandum« (Erik Stubkjaer, GV – 41, 1997/2) z uradno intonacijo, da tradicionalno geodetsko izobraževanje več ne zadošča, odpreti je treba področja ekonomije in prava predvsem z vidika lastninskih pravic. Priporočila so bila zelo konkretna: spremembe v katedrah, modernizacija sedanjih predmetov oz. ukinitvev »preživelih«, uvajanje novih, integriranje aktivnosti tako med učitelji kot med predmeti, prilagajanje učnih metod ter tudi priporočila glede odnosov med učitelji in študenti. Projektni partnerji so tudi predlagali, da naj se o PRIPOROČILIH odloči Študijski odbor FGG in da mora v primeru strinjanja v določenem roku pripraviti pregled sprememb, vključno z razporeditvijo osebja in načrtom za postopek odobritve. In odmev: Študijski odbor se je sestel junija 1997 in sklenil, da slovenski predstavniki ne podprejo predloga za novo katedro »Fotogrametrija in daljinsko zaznavanje«, da je treba priporočila glede predmetov podrobneje predstaviti in da je premalo komentarjev glede specializacije za nove usmeritve. (*Komentar N.: mešani občutki, zakon vztrajnosti ali previdnost?*) ZGS pa je svoje stališče izrazila z ustanovitvijo Sekcije za fotogrametrijo in daljinsko zaznavanje, kar je vendarle obetalo oživitvev tega področja, ki je po odhodu prof. Čučka kar utonilo v pozabo. (*Komentar N.: nisem prepričan, da je bilo treba čakati na potrdilo Univerze iz Milana o opravljenem doktoratu Mojce Kosmatin - Fras*).

Sledila je nadaljevanka o nepremičninah – vse manj se je slišalo o »separatih«: zemljiški kataster, kataster zgradb, kataster komunalnih naprav, register območij teritorialnih enot. Zveza geodetov Slovenije je tej »združeni« vsebini namenila 30. geodetski dan (Portorož, okt. 1997); pričakovana odzivnost, prispevki tudi iz vrst mlajše generacije in aktualne teme o nepremičninah: upravljanje, informacijska podpora, cenilstvo. Posebej velja poudariti prispevek »Uvedba tržnega vrednotenja

nepremičnin v Sloveniji, med željami in resničnostjo«. Avtorica Maruška Šubic - Kovač je analizirala stanje, in to predvsem za področje stavbnih zemljišč. (V letu 1997 je izšla tudi njena knjiga Ocenjevanje tržne vrednosti stavbnih zemljišč.) Največji del je namenila vlogi geodetov pri vrednotenju: identifikacija in registracija, vključno s transakcijskimi cenami. Samo Drobne pa je poskrbel za povezavo z izobraževanjem, v svojem prispevku je predstavil glavne značilnosti študija geodezije v razvitih državah Evrope s prikazom vsebine programov pri upravljanju nepremičnin.

Da se nahajajo nepremičnine v prostoru, pa nas je spomnil Matjaž Ivačič, ki se je razpisal o projektu digitalizacije kartografske dokumentacije za prostorski plan RS, v katerega je nujno vgraditi tudi postopek ugotavljanja kakovosti opravljene digitalizacije: metode preverjanja je treba vključiti v vse pomembnejše faze. Poročilo Urada RS za prostorsko planiranje je nastalo v sodelovanju z Inštitutom za geodezijo in fotogrametrijo FGG in odzval se je Tomaž Petek iz GURS-a s podrobnim opisom generalizacije kartografske baze GKB 25, ki je nastala z zajemanjem posameznih vsebin iz »starih« topografskih kart 1 : 25 000. (*Komentar N.: že opisane zgodbe o trženju od ad hoc digitalizacije, zadnjič še na Sedlarjevih srečanjih leta 2003.*)

V tem letu še zapostavljeni jubilej: preteklo je 40 let izhajanja Geodetskega vestnika in Mimi Žvan (GURS) je s sodelavci objavila »Pregled vsebine in avtorjev« z zavidljivimi številkami: 8413 strani, 2805 prispevkov in 516 avtorjev. Kar lepo število za majhno geodetsko srenjo in pestro vsebino, od pregledov, novic strokovnih ter znanstvenih prispevkov do športnih »tračev«!

Ob koncu tega leta smo geodeti že začeli vstopati v EU, previdno prek Avstrije. Spojili smo se z avstrijskim državnim koordinatnim sistemom ter njihovim digitalnim modelom reliefa. O tej potezi se je razpisal Dalibor Radovan (GV - 41, 1997/4). Najprej je GURS odkupil del DMR-ja, ki pokriva avstrijsko državno ozemlje na površini, ki je 30 % večja od površine Slovenije, samo pripojitev pa je izvedel IGF FGG v sodelovanju z FGG (navezava: D. Radovan, B. Stopar). Relativno preprostost pripojitve je preprečila okoliščina, da sta bila oba DMR-ja v dveh koordinatnih sistemih z različno geodetsko in projekcijsko zasnovo, zato je bilo treba pred spajanjem modelov izvesti njuno matematično primerjavo. (*Komentar N.: pravzaprav enak postopek kot te dni (maja 2004) pred vstopom v EU, le model je drugačen.*)

V letu **1998** se je premaknilo, najprej - kot se za državo spodobi - na področju ORGANIZIRANOSTI. GURS je poslal v proceduro osnutek »Zakona o geodetski dejavnosti« in izpod peresa urednice B. Lipej smo lahko v uvodniku GV - 42, 1998/1 prebrali, da »smo v državnih krogih ponosni na zgodovinski dogodek, ko je bil po letih naporenega dela na Vladi RS sprejet Zakon o geodetski dejavnosti in predložen v sprejem Državnemu zboru.« (*Komentar N.: kako donijo te besede ob spominu na naš prvi zakon izpred dobrih 30 let, ko je Skupščina SRS Slovenije sprejela Zakon o geodetski službi in s tem na politični ravni odprla samostojnost geodetski dejavnosti v okviru celotne države Jugoslavije?*)

O tem se je razpisal Stanko Majcen, dolgoletni drugi mož geodetskega upravnega vrha (GURS-a in pred tem RG SRS), sicer »geodetski minister« za financiranje geodetskih del iz republiške pristojnosti. To pot se je izkazal še kot kronist. V GV - 41, 1998/1 je objavil dokumentiran stavek »Kako se je Slovenija osamosvojila na geodetskem področju«. Začel je z opisom centralizacije v

nekdanji skupni državi Jugoslaviji, ki jo je najvišji državni organ v federaciji ZGU (Zvezna geodetska uprava) transformiral v predpisovanje tudi najmanjših podrobnosti. Prisluhnimo: v navodilu ZGU je bilo določeno, da je treba pri delu uporabljati – beri in piši – OŠILJEN SVINČNIK! (*Komentar N.: da ni kaj razmišljati – vse je pač predpisano –, nas je obremenjevalo še kar dolgo po letu 1945*). Naš Stanko potem opisuje, kako smo si že leta 1970 z Zakonom o geodetski službi samostojno uredili delovanje geodetske službe, z letom 1974 pa s sprejemom zakonov o geodetski izmeri, zemljiškem katastru in katastrom komunalnih naprav in objektov tudi samostojno uredili vsebino dejavnosti, ustrezujoč potrebam takratne »države« RS Slovenije. Odlepili smo se tudi od vzhodnega bloka – zvezni upravni in društveni geodetski organi so se omejili na povezovanje z vzhodom – in se začeli samostojno povezovati z zahodom, najprej prek Zveze geodetov Slovenije z geodetskimi združenji in ustanovami Avstrije, Nemčije, Italije in Švice. Nadalje Stanko opisuje, kako nas je Marjan Jenko – še danes neutrudni spremljevalec na znanstvenem področju – osamosvojil jezikovno. Preprosto. Na strokovnem posvetu v Beogradu je spregovoril po naše, udeleženci so začeli zapuščati dvorano, Marjan se ni zmedel in je neprizadeto končal svoj prispevek pred napol praznim avditorijem.

Majcen pa zaključuje z opisom ukinjanja Zvezne geodetske uprave, kar je v letu 1973 sprožila Slovenija. Tako smo se odlepili od vojaške geodetske službe, začeli samostojno izdelovati topografske karte in izvajati aerosnemanja.

Komentar N.: podrobneje že opisano v poglavju 4 in v dopolnitvah na prispevek Stanka Majcna v GV – 42, 1998/2. Iz tega obdobja je bilo najbolj odmevno povabilo GU SRS v letu 1969 vsem direktorjem republiških in pokrajinskih geodetskih uprav, direktor Zvezne geodetske uprave pa je bil vljudnostno povabljen kot gost. Na pogovoru je Slovenija (RGU) predstavila svoja stališča glede vloge geodetske službe v razvoju republik in federacije ter prvič izrazila predloge na zmanjšanje zveznih pristojnosti.

V tem letu so se v geodetskih krajih zaključevale tudi razprave o VSEBINI geodetskih dejavnosti oz. usmerjenosti državne geodezije. Na predlog GURS-a je Vlada RS prižgala zeleno luč za izvedbo posodobitve evidentiranja NEPREMIČNIN, določila osnovni koncept posodobitve ter sprejela sklepe za realizacijo, ki so zavezovali vse pristojne resorje – ministrstva. Vlada je imenovala programski svet z nalogo, da usklajuje delovanje posameznih resorjev s tega področja, GURS pa je zadolžila za pripravo programa posodobitve zemljiškega katastra, vzpostavitve evidence o stavbah ter evidentiranja dejanske rabe zemljišč, da skupaj z resornimi ministri pripravi metodologijo vrednotenja nepremičnin. Lahko bi dodali, da so bile v največji možni meri upoštevane pobude iz strokovnih razprav, tudi stališča iz izobraževalne sheme TEMPUS – Phare.

A ni ostalo zgolj pri načelnih odločitvah glede vsebine. Ministrstvo za finance je dobilo pooblastilo, da se s Svetovno banko dogovori za pridobitev posojila, ki bo omogočila izvedbo celotnega programa posodobitve, ter tudi pooblastilo za dogovor z Evropsko skupnostjo za tehnično pomoč pri izvedbi.

Nadaljevalo se je s pripravami GURS-a in Zavoda RS za statistiko ZSS za izvedbo strokovnega posveta o nepremičninah – za vzpostavitev registra stavb in stanovanj. Iskal se je najgospodarnejši postopek, zataknilo se je glede minimuma podatkov in nosilca sta se odločila, da v presojo pritegneta bodočega upravljavca registra – občino in hkrati bodočega prevladujočega uporabnika,

ki je po sprejetju Zakona o lokalni samoupravi in Zakona o financiranju občin že pospešeno urejal evidenco zavezancev za plačilo nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča. Aleksandar Milenković, nosilec iz ZSS, je svoje pobude glede postopkov razširil še na kakovost podatkov in v GV - 42, 1998/1 objavil sestavek »Pomen tekočega zbiranja podatkov za analizo kakovosti prebivanja«. Ob tem je opozoril na neizkoriščeno povezovanje podatkov iz Centralnega registra prebivalstva in Registra nepremičnin za ugotavljanje stanovanjskega standarda - pogojev prebivanja. (*Komentar N.: kar lep izziv za »profesionalen manko« v geodetskih podatkih, kjer smo kopicili količine, čeprav je za kakovost zbiranja podatkov o katastrski klasifikaciji za potrebe obdavčevanja poskrbela že rajnka cesarica.*)

Zveza geodetov Slovenije (ZGS) ni pozabila na izvirne geodetske osnove in je izvedla 31. geodetski dan (Rogaška Slatina, nov. 1998) pod naslovom »Geodezija v koraku s časom«. Osredotočil se je na vzpostavitev sistema državne topografske baze in kart. (*Komentar N.: vsekakor pomembno področje zaradi pričakovanj oz. zahtev Slovenske vojske.*)

Zato pa nas to pot ni izneverilo področje izobraževanja. Prof. dr. Andrej Pogačnik, dolgoletni predstojnik interdisciplinarnega študija urbanističnega in prostorskega planiranja IPŠPUP, je objavil sestavek »Nove možnosti geodetske stroke - pogled s perspektive negeodeta« (GV - 42, 1998/4). Z očmi uporabnika podatkov o urejanju prostora vidi novo usmeritev v »razvoju zemljišč«, ki bo potekal v povsem novih pogojih lastništva, trženja, pravnih in upravnih postopkov in tudi uveljavljanja javnih interesov v bodočih procesih v prostoru. (Opomba: izraz »razvoj zemljišč« je prevzel iz angleške besede »land development«). Njegov klic: »geodet si bo lahko - ob podpori geoinformatike, izbral svoj položaj med drugimi strokami, ki se ukvarjajo s prostorom, poleg klasičnih prostorskih planerjev tudi vse bolj v prostorsko problematiko usmerjenih pravnikov in ekonomistov« (str. 431). Na koncu se je še zavzel, da je treba prostorske vede v študiju geodezije obdržati in posodobiti, tako kot se je geodetski oddelek v preteklosti znal približati vzorom iz Zahodne Evrope - ne pa ukinjati.

Pogačnikovi klici so sovpadali z objavo publikacije Univerze v Ljubljani »25 let IPŠPUP-a na FGG«, pod njegovim uredništvom. Velja se spomniti, kako arhitekti na takratni še skupni fakulteti FAGG - zaverovani v svoje oblikovalsko poslanstvo - niso bili naklonjeni interdisciplinarnemu povezovanju na področju urbanizma in v 60. letih porajajočega se urejanja prostora je »oče« IPŠPUP-a, pokojni prof. dr. Saša Sedlar, dobil domicil na takratnem geodetsko-komunalnem oddelku. V naši sredini je dobil podporo in po predhodnem soglasju Pedagoško-znanstvenega sveta Univerze je bil 20. junija 1972 sprejet sklep o ustanovitvi IPŠPUP-a. Ne pozabimo, da je bil med prvimi predavatelji naš prof. Čuček, ki je po prerani smrti prof. Sedlarja tudi prevzel vodenje študija in med vpisanimi ob vsestranski podpori današnjega predstojnika študija najdemo lepo število geodetov, danes tudi med predavatelji.

Nadaljeval je Radoš Šumrada, ki je predstavil enoletne dosežke iz projekta TEMPUS, povzel sprejete ukrepe za posodobitev študijskega programa na oddelku za geodezijo FGG, vključno z uvedbo predmetov s področja regionalnega in prostorskega planiranja, valorizacije prostora in varstva okolja. A zapletlo se je ponovno na študijskem odboru oddelka za geodezijo, ki se »z nekaterimi predlogi skupine tujih strokovnjakov ni strinjal, ali se ni opredelil oz. jih sploh ni

obravnaval ...«. Šumrada zaključuje, da »z neresno obravnavo priporočil izvedenske skupine Študijski odbor v imenu oddelka za geodezijo dejansko izraža posredno nestrinjanje z jasno opredeljenimi cilji projekta Phare – Tempus« (GV – 42, 1998/1). Ob tem se je zahvalil vodstvu FGG in oddelku za razumevanje in podporo ter v imenu sodelujočih izrazil upanje za lažje in uspešnejše nadaljevanje.

Iz iste hiše (FGG) je prišel vnovični klic za prevzem vodilne vloge geodetov pri urejanju in upravljanju zemljišč – kdo drug kot nosilec pobud, Tone Prosen – ki je podrobno razčlenil vsebinske naloge tega področja in apeliral k posluhu za raziskave in za kadrovske okrepitve tega področja na FGG. Nasvet tujih strokovnjakov v projektu TEMPUS pa je že nekaj časa krožil po hodniku VI. nadstropja: USTANOVITEV KATEDRE ZA PROSTORSKO PLANIRANJE IN UREJANJE ZEMLJIŠČ!

Leto 1999 lahko označimo kot zadnje leto razprav o bodoči zakonski ureditvi geodetske službe, GURS je osnutek že poslal v proceduro. Na temo nepremičnin je ZGS izvedla strokovni posvet (32. geodetski dan, Bled 1999): »Baze podatkov o stavbah in o zemljiškem katastru«. GURS (E. Pogorelčnik) in IGEA d.o.o. (I. Kavčič, M. Puhar) sta predstavila vsebino podatkov o stavbah in način vzpostavitve. Zalogaj, ki čaka geodetsko službo, je dokajšen – nad 1 200 000 stavb in okoli 650 000 stanovanj in visok namen: enotne zbirke podatkov za evidentiranje stvarnih pravic kot podlaga za varovanje pravnega prometa in obdavčenja nepremičnin. Dokončno je šla v zaton prvotna zamisel o vzpostavitvi katastra stavb le kot tehnično-upravna zbirka podatkov. Projekt aktualne baze zemljiškega katastra sta predstavila A. Kupic (GURS) in E. Mivšek (IGEA d.o.o.), predvsem pomen in vlogo v okviru nepremičninskih evidenc.

Te »obvezne« teme so popestrili drugi prispevki, in to predvsem:

- o prvi slovenski pomorski karti (D. Radovan) Koprskega zaliva, da plovila supertankerjev, tovornih in vojnih ladij ne bi nasedli na morsko dno – globina zaliva je manj kot 18 m in tovrne ladje s trupom plujejo le nekaj dm od dna, pozimi pa sta prisotni še burja in megla;
- o posodobitvi aerosnemanja in digitalne fotogrametrije sta spregovorila V. Bric in D. Tanko iz Geodetskega zavoda Slovenije d.d. Zadnji hip, preveč je bilo zastojev od časov, ko je promotor te metode, prof. I. Čuček, pred 50 leti snemal Mežiško dolino za potrebe rudnika še s fototeodolitom in ko si je Slovenija pred dobrimi 30 leti izborila pravico do lastne aerosnemalne službe – začeli so padati listi kart 1 : 5 000 in 1 : 10 000. Potem pa vdor satelitov in zapoznalo spoznanje, da je za zajemanje prostorskih podatkov fotogrametrija nenadomestljiva. In GZ SLO je sledil razvoj tehnologije aerosnemanja: uvajanje GPS-a v navigacijo in uporaba novejših skenerjev.

In za zaključek: vendarle zelena luč za spremembo programa izobraževanja na FGG – končno, po vseh razhajanjih, ki so jih krojili objektivni in subjektivni razlogi. Po tolikih letih je bilo na FGG doseženo soglasje za uvedbo novih predmetov oz. dopolnitev in sprememb na obstoječih predmetih s področja prava, javne uprave, poslovne ekonomije in vrednotenja nepremičnin, nekaj ukinjenih oz. združenih. Prvi zagovornik sprememb, naš predstavnik v projektu TEMPUS, R. Šumrada, je ob tem prelomu povedal, da so pretekla tri leta potekala v iskanju rešitev in usklajevanju, vpetem med napetostmi in popuščanjem ter dolgotrajnim formalnim sprejemanjem.

Obširnejše poročilo je objavil v GV - 43, 1999/3 in med zaključki pomirjevalno zapisal: »Po našem mnenju so ključni dejavniki za uspeh, ki smo ga razumeli tudi kot edinstveno priložnost Oddelka za geodezijo, predvsem naslednji: ustvarjeno sodelovanje med projektnimi partnerji EU in domačimi izvedenci, prevladujoče razumevanje in podpora pedagoškega osebja Oddelka za geodezijo, izražene potrebe in upravičena pričakovanja stroke, vsestranska podpora in trajna pomoč vodstva GURS, ustreza finančna podpora Phare - Tempus (str. 266). (*Komentar N.: preostane sodba, ali oba nova celovita visokošolska programa študija geodezije nista preveč kompromisna. Morda je Šumrada prav zaradi tega na koncu poudaril potrebo po trajnem usklajevanju*). Soavtor poročila je prof. Erik Stubkjaer iz Univerze v Aalborgu.

Pred vstopom v leto **2000** smo v Galeriji Cicero v Ljubljani lahko občudovali razstavljenе slike Olge Kolenc.

NIKOLI KONČANA ZGODBA – zadnje poglavje našega tisošletja

Tole pisanje postaja vse bolj zahtevno, preprosteje je bilo opisovati, kako je naš prednik pred 3000 leti označeval lovišča z zarisi v živo skalo, kako so se karte izdelovale na terenu z mersko mizo, pa o teodolitih, ki so jih izrinili avionski posnetki in te satelitski. To velja, kar zadeva metode merjenja, glede vsebine pa pravzaprav vse po starem: od prvih podatkov o površinah v starem veku, kartografskih upodobitev ozemlja v srednjem, do razčlenjenih podatkov o zemljiščih - nepremičninah v našem času. Tako smo končno v maju 2000 le dobili dolgo pričakovani Zakon o evidenci nepremičnin (zemljišč in stavb), državne meje in prostorskih enot - ZEN. Zakon so poslanci sprejeli po hitrem postopku - pa ne da bi olajšali vest geodetom za zamudo - le bil je v paketu z drugimi zakoni iz svežnja evropske zakonodaje. Nekaj mesecev pred tem pa je Državni zbor sprejel »Zakon o geodetski dejavnosti ZGD« in dobili smo nove koordinate glede nalog službe, izvajanja storitev, tarifnih pogojev in združevanja v zbornico.

Niso se še posušile črke Uradnih listov, kjer je bilo objavljeno besedilo obeh novih zakonov, že smo izpod peresa Grilc Matjaža lahko prebrali članek »KAJ PA JU JE TREBA BILO« (GV - 44, 2000/3), v katerem avtor opozarja na zamude pri pripravi podzakonskih predpisov in pri ustanovitvi geodetske zbornice. Opozoril je, da nas čakajo predvsem spremembe v razmišljanju in tržnem delovanju na področju storitev, kar se bomo morali še naučiti, medtem ko odvetniške pisarne, računalniške hiše, zemljiški posredniki in pripravljavci lokacijskih dokumentacij že s pridom osvajajo tržišče, v dokajšni meri na naš račun. Tadej Pfajfar iz Ljubljanskega urbanističnega zavoda je k temu dodal, da se je dokončno izteklo 10-letno obdobje, ko se v še nedorečenih tržnih pogojih ni bilo treba naprezati za pridobitev del, kupček na izpostavah GURS pa je medtem usahnil. Čakali nas naj bi tudi časi, ko bodo našo zemljo merili tuji merjevci. Na čelu z GURS-om bomo morali vzpostaviti stik z javnostjo, na koncu pa je izrazil upanje »da bodoče sodelovanje med upravno, izvajalsko in znanstveno sfero ne napoveduje neudeležba GURS-a, FGGS in ZGS na ustavni skupščini Matične sekcije geodetov pri Inženirski zbornici Slovenije« (GV - 44, 2000/4, str. 329). Dodatno je izzval še z vprašanjem, »ali je že kdo prebral ZGD skupaj z ZEN tako, da bi imeli oba zakona istočasno odprta in bi iskali med njima povezave«. Besedam obeh »provokatorjev« ni kaj dodati!

V »vladajočih« krogih so bile besede bolj svečane:

- Prvi mož slovenske geodezije na prelomu tisočletja – sam je zapisal, da v slovenski geodeziji ni vodilnega – se je v zadnjem letniku 2000 (GV 44 – 4) razpisal o bilanci zadnjih desetih let (že opisano), zaključil pa je z nerazumevanjem o neprestanem razmejevanju med upravnimi organi in izvajalci. In resnično: »NIČ NOVEGA POD SONCEM«, kakor sem začel z opisi izpred 50 let (nihil novi sub sole). Ob ugotovitvi, da smo premalo razpoznavni, je direktor GURS-a Aleš Seliškar pozval k strpnosti in sodelovanju vseh, od šolstva, raziskovalnih organizacij, državne uprave do podjetij, in zaključil, da moramo zaupati vase, saj nam ne bo pomagalo ne resorno ministrstvo, ne prihod evropske geodezije;
- Roman Rener, vodilni v Geodetskem inštitutu Slovenije, se je po opisu dosežkov še bivšega inštituta, razpisal o njegovi bodoči vlogi kot javnega zavoda in pozval k partnerstvu z drugimi geodetskimi organizacijami, da bi tako dosegli višjo strokovno raven in s tem uveljavitev v širšem družbenem okolju;
- Božo Koler se je kot predstojnik razpisal o vlogi geodetskega oddelka na FGG, o prenovljenih študijskih programih – kot končni rezultat projekta Tempus – ki naj bi vzpodbujali kandidate za pedagoško delo na področjih gospodarjenja s prostorom, upravljanja z nepremičninami ter na raziskovalnem področju;
- Nadaljeval je predsednik ZGS Jurij Hudnik z napovedjo podpore k uveljavljanju sprememb prek geodetskih dnevo, izdajanju GV, delovanju sekcij, izvedbi strokovnih posvetov ter z oživitvijo geodetske zbirke na gradu Bogenšperk;
- »svečane obljube« je zaključil Matjaž Grilc s poročilom o ustanovitvi matične sekcije geodetov pri Inženirski zbornici Slovenije, s pojasnilom, da tudi ta rešitev (prizadevanja za ustanovitev samostojne zbornice niso uspela) omogoča povezovanje geodetskih izvajalcev in njihov prispevek k uveljavljanju stroke.

Tudi v redu. ALI LAHKO ZAKLJUČIMO z besedami KONEC DOBER, VSE DOBRO? Odgovor sem ponudil v naslovu tega zadnjega (pod) poglavja: NIKOLI KONČANA ZGODBA!

In zgodba se je začela nadaljevati najprej na mednarodni ravni. Naša osrednja mednarodna skupnost geodetov FIG je v maju 2000 v Pragi izvedlo srečanje pod nazivom »QUO VADIS SURVEYING OF THE 21ST CENTURY«, ki se je zaključilo s sprejetjem FIG AGENDE 21 – s smernicami o vlogi in nalogah geodezije v našem tisočletju, ko se bo treba soočiti s fenomenom globalizacije. (Komentar N.: ali smo res potrebovali skoraj celo desetletje, da smo opredelili naloge geodezije, za katere nas je obvezala konferenca Združenih narodov o trajnostnem razvoju AGENDA 21 – Rio, že leta 1992?)

Slednji komentar velja za geodetski mednarodni vrh, nam v Sloveniji pa ostane vprašanje, kako smo desetletje samostojnosti, ki sovpada z Riom 1992, izkoristili za oblikovanje geodetskega prispevka k razvoju naše mlade države. (Odgovor N.: Na konferencah in v zapisih zelo dobro, poleg nove zakonodaje smo dobili pobude oz. usmeritve za našo »izvenkoordinatno« vlogo in tudi za najširšo izrabo geodetskih podatkov:

- pri oblikovanju trajnostnega razvoja in urejanja prostora (Seliškar, Lipej, Režek),

- v urejanju podeželja, vključno s komasacijami (Prosen, Foški, Žun),
- pri oblikovanju zemljiške politike na področjih cenilstva, vrednotenja in upravljanja (Šubic, Rakar, Prosen).

ZEMLJIŠČA so naše »osnovno sredstvo« in ne moremo se omejevati zgolj na zbiranje podatkov - preveč znanja in znoja smo vložili, da bi se drugi okoristili. Zavedajmo se, da so geodetski podatki pomembni tudi v procesih odločanja, ko gre za gospodarjenje na naših 2,0 milijonih hektarjev, razčlenjenih na stavbna, mestna, podeželska, gorska in druga zemljišča. Končajmo z naslednjo anekdoto:

Združeni geodeti Slovenije so v skladu z odločitvijo Evropske agencije za okolje (v sodelovanju z Evropsko komisijo) vzpostavili podatkovno bazo o POKROVNOSTI TAL. Po sprejeti enotni E-metodologiji smo podatke črpali iz obstoječih (naših) virov: satelitskih in aeroposnetkov, topografskih in ortofoto kart ter podatkov iz zemljiškega katastra in evidence o rabi zemljišč. In vrli geodeti prinesemo lepo oblikovan končni izdelek na pristojne forume in se poslovimo z besedami: izvolite, koristite, kakor veste in (NE) znate, mi pa se vračamo na teren po nove podatke.

Ali smo razumeli misli Olge Kolenc iz Nove Gorice, objavljene v prav zadnji številki GV (48, 2004/1), namreč tisto: »Nihče ne more danes manipulirati z nami, če mu sami tega ne dovolimo.« Misli so eliksir za vsakogar, tudi za geodete.

Preostane še izbira prave poti, da dosežemo dobro oblikovane usmeritve oz. naloge. Nekoč so zadostovale trasirke, danes potrebujemo prepletanje znanja, miselnosti, prisotnosti. Tudi o teh poteh smo lahko prebirali v GV; upam, da sem jih korektno povzel. Dodati moram še pozive A. Šuntarja, da je treba na osnovi strateškega premisleka oblikovati tudi lik bodočega geodeta; M. Čeha, da nas vsa nova zakonodaja združuje na ravni izvajalca, zato potrebujemo strategijo, ki nas bo pripeljala do geodeta - odločevalca in managerja (geodetski dan, 2003 Čatež), in končno predstavitev novega glavnega in odgovornega urednika GV A. Prosen (GV - 48, 2004/1), z zapisom, da »smo z novo zakonodajo zavarovali le področje državne geodetske službe, PRIHODNOSTI STROKE pa še ne«, in končuje, da »je ta odvisna od vlaganj v znanje ter vzgojo strokovnjakov, tudi kot upravljavec lastnega dela« (str. 5).

In še iz tujih - naših logov. Branko Makarovič, naš raziskovalec s kariero na tujih univerzah, se je na XX. kongresu kartografov Brazilije (Porto Alegre, okt. 2001) o interakcijah v stroki takole izrazil:

- interakcije so nujne med upravo (državo in lokalnimi skupnostmi) ter profesijo (stroko), na drugi strani pa med proizvajalci in uporabniki geodetskih podatkov in uslug,
- če se v pripravi konceptov o bodočih nalogah gibljemo v trikotniku KAJ - ZAKAJ - KAKO, nas čaka pri realizaciji trikotnik KJE - KDO - KDAJ.

Poučno. Torej prenehajmo s ponavljajočimi se pojasnjevanji nekdanjih vodilnih KDO - KAJ - ZAKAJ je bilo izjavljeno pred leti (GV - 48, 2004/1, Mnenja in predlogi). Raje se zamislimo nad dejstvom, da na mejnikih naše države ni več napisov SFRJ in da z letošnjim prvim majem ni predvideno, da bi črko »e« vklesali v obmejne kamne, treba pa jo bo v naše GLAVE.

Še bi lahko naštevali pobude »stare« generacije, pa tiste na »oblasti«, a v svojem prvem uvodniku urednikovanja GV je svoj čas Joc Triglav zapisal, da ob modrosti in izkušnjah starejših potrebujemo več sodelovanja mladih, potrebujemo predvsem svežino. Zato tudi zaključujem s pozivom, ki ga je v svoji diplomski nalogi »Odnosi z javnostjo in geodetska služba« sporočila »neka« Vilma Jan Špiler (na primeru delovanja Območne geodetske uprave Sevnica – izpostava Krško). In kako odločna je bila v imenu prihajajoče generacije, ko se je spravila nad svoje nadrejene z navedbami, da GURS na »terenu« odnosov z javnostjo še ni zaoral ledine (pisalo se je leto 2003) in da bi organiziran pristop na tem področju prispeval k izboljšanju ugleda GURS. Svoje obsežno delo je zaključila s predlogom, da »naj se v okviru glavnega urada, in to neposredno pod direktorjevo taktirko, ustanovi manjši oddelek za odnose z javnostjo« (GV – 47, 2003/1,2, str. 139, Izvleček iz diplomske naloge), »diktirala« pa je tudi zadolžitve tega oddelka.

Vilma, ob prebiranju diplome sem se vprašal, ali bi zmozel teh »navodil« tudi sam. Mislim, da ne – tu so obremenitve mojega preteklega delovanja na GU SRS, pa prijateljske povezave s sedanjim GURS-om in končno generacijski zamik. Spoštujem pa predloge, da mora tudi GURS »najprej določiti svoje poslanstvo, filozofijo, osnovne vrednote in organizacijsko kulturo, saj to predstavlja njeno identiteto« (str. 138). Na tem modelu je treba razširiti to potezo na celo stroko, na vse subjekte: Zvezo geodetov, Matično sekcijo pri Inženirski zbornici, Gospodarsko združenje, izobraževalne in raziskovalne ustanove, da bi tako dosegli splošno javnost, državne organe, lokalne skupnosti, množične medije.

KORAJŽA VELJA! – *to so zadnje besede naše diplomantke (skoraj se mi je zapisalo brez črke »n«).*

V SLOVO PA TOLE:

Ko sem se lotil tega pisanja mi je bilo vodilo, da opišem obdobje, ko sem imel priložnost sodelovati na vodstvenih položajih v geodetski stroki. Naneslo je, da sem – prav zaradi prodora slovenske geodezije – deloval tudi na področju urbanizma, urejanja prostora in varstva okolja. Na tem področju sem doživel vzpone in padce, našel nove izzive in tudi izvrstne sodelavce in kolege iz vrste strok. To bo moja naslednja »zgodba«, v precejšnji meri se bo prepletala z geodezijo, saj smo bili geodeti sotvorci prvega Regionalno-prostorskega plana v Sloveniji. Pa vendar – geo je geo, ostaja moja matična stroka, tu so študentska leta, sedem let sem tudi meril zemljo slovensko, v veliki meri me vežejo na to stroko tudi ure, ki sem jih doživel kot predavatelj na FAGG – FGG. Iz vseh teh »virov« so ostali prijatelji, od tistih iz študentskih vrst, takoj po 2. svetovni vojni, pa do tistih, ki sem jim bil mentor pri diplomskih nalogah še v novem tisočletju.

Je pa tudi čas slovesa – ta neusmiljeni čas, ki te celo življenje priganja, in ko se ozreš nazaj, poskušaš iskati pravo resnico. ta se često razlikuje od tiste, ki si jo doživljal iz dneva v dan. Težko jo tudi sam najdeš, sodniki so vedno drugi – tisti ki pridejo za tabo – takšen je zakon življenja.

Moja generacija se je poslovila od aktivnega dela v stroki pred dobrimi 10 leti, počasi se poslavlja tudi dokončno, le tega človek ne ve, kako prideš čez Had. Generacija, ki nas je nasledila, je danes na višku ustvarjalnosti. Kako ji to uspeva, sem poskusil opisati v obdobju zadnjega desetletja

minulega sto- in tisočletja. Pa ta čas neusmiljeni! Tudi tej generaciji se je začelo odštevanje: še dobro desetletje in na prizorišče bo stopila nova generacija, ki že nabira izkušnje v razvejanih geodetskih sredinah, nekateri pa šele zapuščajo predavalnice. In njim namenjam tole sporočilo: geodezija je naša alma mater in kot se je svet razvijal v obdobjih socialno-gospodarskih prelomnic, se je z njimi vred tudi naša stroka. Kako smo in kako bomo sledili spremembam, pa je odvisno od nas samih, od naših raziskovalnih, pedagoških, upravnih, izvajalskih sredin, tudi od našega strokovnega združenja ZGS; a pomembni so bili, so in bodo tudi posamezniki in že so novi na horizontu. Le pogumno!

Bodi torej dovolj, veselim se srečanj na naših geodetskih planinskih pohodih in družabnih srečanjih.

(Konec)